

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU 316.4:343.352 (043.2)

GAȚCAN IURIE

CORUPȚIA CA FENOMEN SOCIAL ȘI MECANISME ANTICORUPȚIE

(Cazul Republicii Moldova)

SPECIALITATEA 541.02 – STRUCTURĂ SOCIALĂ, INSTITUȚII ȘI PROCESE SOCIALE

Autoreferatul tezei de doctor în sociologie

CHIȘINĂU, 2016

**Teza a fost elaborată în cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială
a Universității de Stat din Moldova**

Conducător științific:

BULGARU Maria, *doctor habilitat în științe filosofice, profesor universitar*

Referenți oficiali:

BEJAN-VOLC Iulia, *doctor habilitat în sociologie, conferențiar cercetător*

CHISARI-RURAK Aliona, *doctor în drept*

Componenta consiliului științific specializat:

MOȘNEAGA Valeriu, **președinte**, *doctor habilitat în științe politice, profesor universitar*

OCERETNÎI Anastasia, **secretar științific**, *doctor în sociologie, conferențiar universitar*

AVORNIC Gheorghe, *doctor habilitat în drept, profesor universitar*

BLAJCO Vladimir, *doctor habilitat în sociologie, conferențiar cercetător*

ȚURCAN Nelly, *doctor habilitat în sociologie, conferențiar universitar*

MILICENCO Stela, *doctor în sociologie, conferențiar universitar*

Susținerea va avea loc la **18 mai 2016**, ora 15:00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.541.02-02 din cadrul Universității de Stat din Moldova (biroul nr. 222, blocul IV, str. Alexei Mateevici, 60, mun. Chișinău, Republica Moldova, MD-2009).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova și la pagina web a C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 15 aprilie 2016.

Secretar științific al

Consiliului științific specializat

doctor în sociologie, conferențiar universitar

_____

OCERETNÎI Anastasia

Conducător științific

doctor habilitat în științe filosofice,
profesor universitar

_____

BULGARU Maria

Autor

_____

GAȚCAN Iurie

Repererele conceptuale ale cercetării

Actualitatea temei. Declararea independenței Republicii Moldova în 1991 a fost însoțită de noi aspirații privind formarea unui stat cu adevărat democratic și prosper, ce va spori creșterea bunăstării poporului. Perioada de tranziție ce s-a scurs demonstrează însă o altă realitate: concomitent cu laturile pozitive, ea pune în lumină și un șir de probleme cu consecințe negative pe plan social, inclusiv formarea unor noi posibilități de dezvoltare a infracțiunilor, precum spălarea de bani, crima organizată, corupția etc. Toate acestea sunt în mare parte rezultatul reformelor pripite (adesea doar mimate) ce au generat, pe fundalul crizelor economice, slăbirea instituțiilor statului, având ca urmare un impact negativ și asupra comportamentului social. Or, în loc să producă bunăstarea așteptată, reformele economice liberale sunt asociate în Republica Moldova cu sărăcie, inegalitate și corupție.

În prezent, problema corupției rămâne a fi pentru Republica Moldova una dintre cele mai grave probleme sociale. Îngrijorările societății față de problema corupției sunt generate nu doar de relevanța ei, dar și de pregnanța politicilor și acțiunilor realizate în scopul prevenirii acestui flagel. Percepțiile oamenilor sunt influențate semnificativ, de asemenea, de reflectarea pe larg a fenomenului corupției în sursele de informare în masă. Conform sondajelor naționale, fenomenul corupției este perceput de populație printre primele probleme cu care se confruntă actualmente Republica Moldova. Astfel, rezultatele „*Barometrului de Opinie Publică*” (aprilie 2015), realizat de către Institutul de Politici Publice, demonstrează că lupta împotriva corupției este considerată de către respondenți ca fiind principala acțiune ce necesită a fi efectuată pentru a îmbunătăți situația social-economică din țară [15].

Pe plan internațional, cel mai relevant indicator ce reflectă imaginea unui stat la capitolul corupției este Indicele de Percepție a Corupției (IPC) calculat de Transparency International (TI). Conform acestui indicator, Republica Moldova a fost plasată în anul 2015 pe poziția 103 din 168 de state, cu un scor de 33 puncte pe o scară de la 0 la 100, unde „0” semnifică cel mai înalt nivel al percepției corupției, iar „100” – cel mai scăzut nivel al percepției corupției. Prin alți termeni, Republica Moldova este percepută din afară ca un stat destul de corupt comparativ cu statele Uniunii Europene, unde media indicatorului dat este în jurul a 65,5 puncte [14].

Extinderea fenomenului corupției în societate duce inevitabil la încălcarea drepturilor omului, în primul rând ale populației cu venituri scăzute, prin restricționarea accesului la serviciile publice și prin împiedicarea acestora să-și apere drepturile. Corupția poate redirecționa resursele departe de programele sociale, cei săraci devenind din ce în ce mai marginalizați, iar simțul lor privind excluziunea socială devenind din ce în ce mai acut. Corupția devine și o cauză a migrației masive a tineretului – baza forței de muncă, determinând nedorința acestuia de a se mai întoarce în țară.

Cele expuse *supra* accentuează semnificativ actualitatea și importanța temei investigate. Necesitatea studierii naturii corupției ca fenomen social, este dictată și de faptul că informația, cunoștințele acumulate la această temă își lasă amprenta asupra reprezentărilor, opiniilor populației privind

amplora și prejudiciile corupției, factorii ei generatori și formele concrete de manifestare. În același timp, cercetarea particularităților manifestării fenomenului corupției în Republica Moldova oferă rezultate ce permit a prezenta în complexitate procesul implementării politicilor anticorupție.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Deși asupra diverselor aspecte ale fenomenului corupției gânditorii și-au expus opiniile încă din cele mai vechi timpuri (Platon, Aristotel, Hobbes, Machiavelli etc.), tema corupției a devenit obiect de cercetare științifică multilaterală abia spre sfârșitul secolului al XX-lea. Interesul redus față de corupție în fostele țări socialiste, inclusiv în Republica Moldova, a fost determinat o bună parte de timp, probabil, de mitul precum că acest fenomen este caracteristic doar societăților capitaliste „în putrefacție”. Schimbările produse în sistemele sociale și juridice ale acestor țări la sfârșitul secolului al XX-lea au readus problema corupției în centrul atenției cercetătorilor. Fenomenul corupției este studiat în prezent de o varietate de științe, precum: sociologia, dreptul, psihologia, antropologia, istoria etc., cea mai recentă fiind abordarea politică.

În scopul analizării diverselor aspecte ale fenomenului corupției, au fost studiate un șir de lucrări ale autorilor autohtoni și din străinătate. În acest context, un interes științific deosebit prezintă lucrările autorilor S.Rose-Ackerman, P.Mauro, E.Sutherland, M.Johnston, P.Iluț, Th.Mrejeru, P.Abraham, V.Dobrinou, Ș.Lanescu, C.Ușvat, N.Radu, В.Д.Андряинов, Ю.Наумов etc., în care sunt prezentate diverse abordări științifice privind analiza elementelor-cheie ale fenomenului corupției, începând cu definirea și clasificarea acestuia, precum și manifestarea în diverse societăți și regimuri politice, și finalizând cu analiza politicilor anticorupție axate pe actorii principali ce pot juca un rol esențial în combaterea corupției, instituțiile specializate și mecanismele anticorupție potențiale.

Printre lucrările autorilor din Republica Moldova ce s-au axat pe diverse aspecte de cercetare a fenomenului corupției se enumeră cele elaborate de V.Cușnir, S.Ilie, M.Avram, V.Gurin, A.Donciu, O.Bejan, S.Iachimov și S.Stoianov, A.Borșevski și A.Istrate etc. În aceste lucrări corupția este abordată prioritar din perspectivă juridică. O atenție mai mică este acordată cercetării corupției ca fenomen social prin prisma specificului manifestării în societatea moldovenească, stabilirii, elaborării metodologiilor de investigare a fenomenului corupției, factorilor ce influențează percepția corupției etc. Or, Republica Moldova rămâne a fi în continuare un spațiu deschis pentru cercetarea fenomenului corupției și promovarea măsurilor de prevenire și combatere.

Scopul prezentei cercetări constă în analiza trăsăturilor definitorii ale corupției ca fenomen social cu caracter sistemic disfuncțional/destabilizator prezent în societatea în tranziție și în dezvoltarea formelor specifice de manifestare și combatere a acestui fenomen în Republica Moldova.

Pentru realizarea scopului investigației au fost evidențiate următoarele **obiective**:

- delimitarea tipurilor și formelor de manifestare a corupției;

- analiza factorilor ce generează fenomenul corupției;
- cercetarea și stabilirea metodologiilor sociologice eficiente de măsurare a fenomenului corupției;
- analiza impactului social al corupției în Republica Moldova;
- evaluarea eficienței acțiunilor anticorupție la nivel local;
- identificarea bunelor practici internaționale de prevenire a corupției la nivel instituțional și individual;
- stabilirea mecanismelor anticorupție eficiente la nivel instituțional și individual.
- evidențierea rolului presei din Republica Moldova în sensibilizarea societății privind fenomenul corupției și măsurile anticorupție.

Metodologia cercetării științifice. În calitate de bază teoretico-metodologică a studiului au servit: *teoria anomiei* și a oportunității diferențiale, care consideră comportamentul și fenomenul infracțional drept rezultat al dereglării normelor în situații de criză, al tensiunii dintre scopurile propuse și mijloacele de realizare, al blocării oportunităților economice; *teoria structural-funcționalistă* care interpretează societatea ca un sistem social funcțional, ideea de bază fiind crearea „ordinei sociale” ce ar permite, inclusiv, eliminarea fenomenului corupției; *teoria asociațiilor diferențiale* care interpretează comportamentul delincvent, criminal ca proces de învățare socială; *teoria conflictului social* care explică apariția conflictelor sociale ca urmare a promovării intereselor proprii de către clasa conducătoare în defavoarea societății; *teoria subculturilor delincvente* care explică nerespectarea normelor societății prin dorința indivizilor de a anihila frustrările implicate de statusul lor marginal; *teoria gulerelor albe*, care desemnează segmentul de infracțiuni săvârșite de persoane aparent respectabile din diferite medii sociale înstărite; *teoria birocrăției* care analizează un anumit tip de raționalizare a vieții sociale în cadrul organizațiilor și explică avantajele și dezavantajele, patologiile și succesele birocratizării; *paradigma analizei costurilor și beneficiilor* care presupune că oamenii, în descrierea, explicarea și predicția acțiunilor umane, iau în considerare costurile și beneficiile, iar în relațiile cu alții oamenii întotdeauna încearcă să-și maximizeze profiturile.

Pentru identificarea particularităților individuale ale condițiilor de favorizare a corupției a fost aplicat un spectru larg de metode, tehnici, procedee sociologice de cercetare praxiologică. *Datele empirice au fost culese prin îmbinarea metodelor sociologice calitative și cantitative:* ancheta sociologică pe bază de chestionar, interviul aprofundat cu specialiștii/expertii, analiza documentară, analiza de conținut și analiza datelor statistice.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în analiza multiaspectuală din perspectiva sociologiei, criminologiei și controlului social a fenomenului corupției în contextul transformărilor socioeconomice pe plan național și internațional. Elementul de noutate al tezei este prezentat de: analizarea tipurilor de corupție și a formelor de manifestare, a factorilor generatori și a tendințelor

evoluției fenomenului corupției în Republica Moldova prin utilizarea metodelor calitative și cantitative; stabilirea metodologiilor de cercetare și a mecanismelor de prevenire a fenomenului corupției în baza experiențelor internaționale; determinarea impedimentelor legislative în baza opiniei experților în domeniu și calcularea unor indicatori cantitativi privind prejudiciul provocat de fenomenul corupției și a eficienței politicilor anticorupție; evaluarea mecanismelor anticorupție naționale în contextul celor internaționale.

Problema științifică soluționată constă în evidențierea formelor specifice de manifestare a corupției ca fenomen social în Republica Moldova, determinarea metodologiilor, instrumentelor eficiente de cercetare și prevenire a fenomenului corupției, precum și de evaluare a impactului pe plan social atât al corupției, cât și al politicilor anticorupție, fapt ce va contribui, concomitent cu alte mecanisme, la consolidarea acțiunilor de diminuare a fenomenului corupției în societatea moldovenească.

Semnificația teoretică a lucrării își găsește exprimarea în stabilirea unui cadru teoretic-explicativ și metodologic de cercetare a specificului manifestării fenomenului corupției în Republica Moldova, a mecanismelor de evaluare și prevenire a corupției, a impactului politicilor anticorupție.

Valoarea aplicativă a lucrării consistă în elaborarea metodologiilor de cercetare a fenomenului corupției și în determinarea impactului politicilor anticorupție la nivel sistemic și administrativ teritorial, în vederea implementării și dezvoltării unor mecanisme eficiente de prevenire a corupției.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

- Analiza formelor specifice de manifestare a corupției ca fenomen social în Republica Moldova.
- Stabilirea metodologiei sociologice de cercetare a fenomenului corupției la nivel sistemic.
- Elaborarea metodologiei de evaluare a impactului politicilor anticorupție la nivel local.
- Evaluarea eficienței politicilor anticorupție implementate în Republica Moldova.
- Analiza practicilor internaționale în aplicarea mecanismelor anticorupție.
- Stabilirea mecanismelor anticorupție eficiente în cazul Republicii Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele studiului au fost reflectate de autor în 13 articole publicate în diverse reviste, culegeri de articole. Tezele abordate în disertație au fost prezentate în cadrul a 11 conferințe naționale și internaționale. O parte a materialelor a fost aplicată în activitățile specifice de prevenire a fenomenului corupției, inclusiv la realizarea studiilor analitice în cadrul Centrului Național Anticorupție, în activitatea de sensibilizare a tinerilor din cadrul școlilor de vară privind pericolul fenomenului corupției. Rezultatele investigațiilor pot fi utilizate la stabilirea și implementarea mecanismelor anticorupție, la elaborarea măsurilor de prevenire și

combatere a corupției în Republica Moldova, precum și la elaborarea unui curs special privind fenomenul corupției, care ar putea fi inclus în curricula universitară.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost prezentate și discutate în cadrul a 11 conferințe științifice naționale, internaționale și cu participare internațională. Conținutul studiului disertațional a fost analizat și aprobat la ședința comună a catedrelor Sociologie și Asistență Socială din cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială a USM și la Seminarul Științific de Profil din cadrul USM.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele cercetărilor prezentate în teză și-au găsit reflectare în 13 lucrări științifice elaborate de autor, publicate, inclusiv, în reviste de specialitate recenzate și în culegeri de articole.

Volumul și structura tezei. Teza de doctor cuprinde introducere, trei capitole (care includ 12 tabele și 14 figuri), concluzii generale și recomandări. De asemenea, sunt prezentate adnotări (limba română, engleză și rusă), cuvinte-cheie, bibliografie (231 surse), lista abrevierilor, anexe (9).

Cuvintele-cheie: corupție, factori generatori ai corupției, forme de corupție, consecințe ale corupției pe plan social, percepție publică, indicii de percepție a corupției, legislație anticorupție, politici anticorupție, mecanisme anticorupție, integritate, transparență, societate civilă, mass-media.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1. – Fundamente teoretice și metodologice de cercetare a fenomenului corupției – începe cu analiza teoretică a principalelor cercetări științifice privind fenomenul corupției, care au fost utilizate și în cadrul studiului. Astfel, în subcapitolul 1.1. *Evoluția investigațiilor privind fenomenul corupției din perspectivă istoriografică* se menționează că acest flagel are o istorie veche, diverse reacții ale cercetătorilor la corupție fiind înregistrate încă **din antichitate**. Mita, era atât de frecventă în Grecia antică, încât Platon propunea să fie pedepsiți cu moartea funcționarii care primeau daruri pentru a-și face datoria. **În epoca medievală**, fenomenul corupției a înglobat noi forme de manifestare, fiind interpretat atât din punct de vedere religios, cât și juridic, în vederea încriminării faptelor date. Sensul principal al termenului desemna, însă, în Evul mediu decăderea spirituală, vicierea ideilor religioase, a moralității. **În epoca modernă**, corupția a fost privită prioritar în relație cu sistemul politic. În concepția clasică, corupția a fost apreciată ca o degenerare a sistemului politic în ansamblu. N.Machiavelli, de exemplu, o considera drept „*distrugerea virtuților cetățenilor*”. C.L.Montesquieu definea corupția prin „*transformarea unei ordini politice a binelui într-o formă a răului*”, iar J.J.Rousseau privea corupția ca pe o consecință inevitabilă a luptei pentru putere.

Multiple aspecte teoretice cu referire la fenomenul corupției pot fi desprinse din operele **clasicilor sociologiei**. Astfel, M.Weber a elaborat conceptul de „*ordine legitimă, ce are sensul de structură socială*”, Em.Durkheim, a elaborat teoria „*anomiei*”, pornind de la conceperea devianței ca având un caracter universal și menționând că în orice societate există inevitabil indivizi care se abat de la tipul

colectiv de conduită, comițând crime. Cesare Beccaria, în lucrarea „Dei delitti e delle pene” (*Despre infracțiuni și pedepse*, 1764), a pus bazele cercetării științifice a criminalității și prevenirii acesteia prin promovarea unei justiții integre etc.

O experiență istorică pozitivă de contracarare a corupției se conține în **școala/familia de drept anglo-saxon**, numită și familia dreptului comun – „*common law*”. Conform ideilor școlii anglo-saxone, în sistemul capitalist, sporirea proceselor de modernizare, a constituit factorul principal care a oficializat corupția în societatea contemporană. Modelul anglo-saxon de prevenire a fenomenului corupției are la bază, în primul rând, principiul respectării normelor, principiul moralității, principiul echității sociale. Politica anticorupție se caracterizează nu doar printr-o bază legislativă bine dezvoltată și, corespunzător, prin formarea structurilor de stat și obștești de supraveghere/control, dar și prin activitățile de prevenire a corupției, de educare a spiritului/conștiinței de dreptate/echitate a populației încă de pe băncile școlii. Fenomenul corupției, sub diverse aspecte, a fost studiat în *common law* de mai mulți contemporani, precum: R. La Porta; S.Huntington; E.Banfield; D.Treisman; D.Kaufmann.

Un interes științific deosebit prezintă lucrările autorilor contemporani, în care sunt prezentate diverse abordări științifice moderne privind analizarea elementelor-cheie ale fenomenului corupției, precum ar fi: S.Rose-Ackerman („*Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*”, 1999), M.Paolo („*Corruption: Causes, Consequences, and Agenda for Further Research, Finance & Development*”, 1998), E.Sutherland (1883-1950) („*Principles of criminology*”, 1939), S.P.Huntington (1927-2008), („*Political Order in Changing Societies*”, 1979), E. Savona și L.Mezzanotte („*Corruption in Europe*”, 1998), M.Johnston („*Corupția și formele sale. Bogăție, putere și democrație*”, 2007) etc.

Printre cercetătorii contemporani renumiți, preocupați de fenomenul corupției, se enumeră, de asemenea, V.Dobrinou, cu lucrarea „*Corupția În dreptul penal român*”, 1995, C.Voicu, A.Boroi, F.Sandu, I.Molnar, S.Corlățeanu, M.Gorunescu – „*Dreptul penal al afacerilor*”, 2003, în care se menționează că fenomenul corupției semnifică folosirea abuzivă a puterii în avantajul propriu, fiind caracteristic foarte mult mediului de afaceri, unde abuzurile de putere stau la baza formării concurenței neloiale. Un interes științific deosebit prezintă lucrările elaborate de către autorii Th.Mrejeru, D.Petre, A.Florescu, D.Safta, M.Safta („*Infracțiunile de corupție. Aspecte teoretice și practice*”, 2000), P.Abraham („*Corupția. Cauze, mecanisme, efecte – soluții*”, 2005), în care se analizează modalitățile de definire, tipologizare și măsurare a corupției; cauzele și consecințele corupției; instrumentele juridice internaționale și regionale de diminuare, strategiile de prevenire și combatere a corupției etc. Printre lucrările mai noi apărute în România, care analizează diverse aspecte ale corupției și contracarării ei, se înscriu cele ale autorilor R.Glodeanu („*Luarea și darea de mită*”, 2009), C.Ușvat („*Infracțiunile de corupție în contextul reglementărilor europene*”, 2010), N.Radu („*Corupția și politicile anticorupție*”, 2010), O.A.Sabău-Pop („*Corupția și combaterea fenomenului prin mijloace juridice*”, 2011).

Diverse aspecte ale cooperării internaționale pentru combaterea corupției sunt reflectate în lucrările cercetătorilor В.Д.Андрианов („*Бюрократия, коррупция и эффективность государственного управления: история и современность*”, 2011); В.Максимов, Ю.Наумов, („*Коррупция: социально-экономические и криминологические аспекты*”, 2006) etc., care atrag atenția asupra problemelor din administrația publică precum birocrațismul, utilizarea ineficientă a fondurilor publice în proiectele sociale sau favorizarea unor grupuri de interese.

Începând cu anii '90, multiple cercetări ale fenomenului corupției au fost realizate și în **Republica Moldova**. Drept mărturie pot servi lucrările autorilor V.Cușnir („*Corupția: - reglementări de drept; activități de prevenire și combatere*”, 1999), S.Ilie („*Corupția: aspectul criminologic*”, 2000) etc. Printre lucrările mai recente ale autorilor autohtoni ce s-au axat pe diverse aspecte de cercetare și prevenire a fenomenului corupției se enumeră cele elaborate de M.Avram, V.Gurin, A.Donciu („*Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție*”, 2005), O.Bejan („*Corupția: noțiune, prevenire și contracarare*”, 2007), A.Donciu, V.Castraveț, V.Morari („*Prevenirea, investigarea și sancționarea actelor de corupție, spălarea a banilor și finanțare a terorismului. Investigații financiar-economice*”, 2009). Consecințele fenomenului corupției în Republica Moldova și lupta cu acest fenomen sunt abordate în lucrarea autorilor S.Iachimov și S.Stoianov „*Corupția în Moldova și lupta cu ea*”, publicată în 2007. Într-o altă lucrare publicată în anul 2008 de către autorii autohtoni A.Borșevski și A.Istrate („*Bazele de contractare a corupției*”), se menționează necesitatea implementării experienței altor state în prevenirea fenomenului corupției din Republica Moldova.

Odată cu actualizarea activității societății civile la începutul anilor 2000, fenomenul corupției este cercetat în cadrul proiectelor cu susținere externă, implementate de societatea civilă. Din această perspectivă prezintă interes lucrările autorilor: L.Carașciuc, E.Obreja, G.Bostan, G.Constandachi, M.Kalughin etc.

Lucrările publicate atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele ei reflectă cele mai diverse aspecte ale corupției: istoria apariției fenomenului dat, tipurile principale de corupție și cauzele acesteia, impactul acțiunilor coruptibile asupra vieții societății, legislația anticorupție, legătura corupției cu criminalitatea organizată, corupția ca sistem existent de rând cu alte sisteme – politic, social, economic, de drept, judecătoresc etc. Totodată, menționăm că în cercetările realizate la etapa actuală în țara noastră predomină abordarea juridică a corupției, esența acesteia ca fenomen social și specificul manifestării în societatea moldovenească fiind parțial lăsate în umbră. De asemenea, o atenție mai mică este acordată analizei, stabilirii, elaborării metodologiilor de investigare a fenomenului corupției, factorilor ce influențează percepția corupției etc.

Subcapitolul 1.2. **Modalități de interpretare a fenomenului corupției: tipuri și forme de manifestare** este axat pe definirea conceptului corupției ca fenomen social și analizarea criteriilor de tipologizare a acestuia, inclusiv a formelor specifice de întruchipare în Republica Moldova.

Într-o accepțiune larg răspândită, *corupția înseamnă folosirea improprie* (în folos personal sau de grup) *a unei funcții publice, abuz ilegal de putere publică pentru obținerea unui beneficiu privat* [12]. Această semnificație se regăsește într-o întreagă varietate de caracterizări ale fenomenului corupției. **Juriștii** definesc corupția ca deviere de la normele de drept obligatorii, tolerarea samavolniciei în cazul executării împuternicirilor și utilizării nelegitime a resurselor publice [3].

Din **perspectiva sociologică**, corupția reprezintă expresia unor manifestări ale descompunerii morale și degradării spirituale. Fenomenul corupției presupune activități imorale și ilicite, realizate de grupuri și organizații publice și private, dar și de indivizi cu funcții de conducere ori de cei care exercită puterea publică, pentru obținerea unor avantaje materiale, morale ori a unui statut social superior, mituirii, cumpărării de influență, înșelăciunii, intimidării etc.[9]. Abordarea sociologică a corupției relevă astfel orizonturi mai largi de analiză. *Corupția ca fenomen social nu este doar un tip special de acte criminale, dar, de asemenea, o parte din cultura populației, reflectând și starea de disfuncție a sistemului social.* Sociologii văd în corupție „un raport social” care se explică prin încălcarea normelor de comportament acceptat și a bunăstării sociale în societate. Corupția este definită de ei ca „aservire a relațiilor sociale”, în cadrul cărora două sau mai multe persoane înfăptuiesc schimbarea raporturilor pe calea transformării cu succes a banilor sau puterii, ocolind procedurile prevăzute de lege și schimbându-le cu relații personale” ori cu relația „client-stăpân”. Mulți sociologi analizează corupția în contextul factorilor istorici, sociali și culturali, reieșind din conflictele dintre diferite grupuri cu valori diferite în societate. Ei constată faptul că în cazul conflictului dintre valori înfloarește corupția. Toate aceste aspecte se integrează pe deplin în realitatea socio-politică tranzitorie din Republica Moldova.

După cum demonstrează datele interviurilor aprofundate, realizate de autorul tezei cu experții naționali din Republica Moldova ce activează în domeniul contracarării corupției, aceasta este percepută de populația noastră ca „*nedreptate*”, „*abuzarea de puterea decizională deținută*”, „*încălcarea drepturilor*”, „*extorcarea de bani*”, „*neîndeplinirea funcțiilor și cerința remunerării suplimentare*”, „*a fura legal după legile din țară*”, „*venit suplimentar necinstit*”, „*cumătrism*”, „*mituire*”, „*impunerea unor persoane să rezolve anumite probleme*” [Q1-Q15].

Documentele internaționale ale ONU utilizează termenul *corupție* în sensul înfăptuirii unor acțiuni în exercitarea unei funcții publice sau în inacțiunea înfăptuirii obligațiilor care derivă din această funcție publică, având drept rezultat obținerea unor cadouri, promisiuni sau alte stimulente pe măsura acțiunilor înfăptuite [2]. Definițiile enumerate, cu toate deosebirile pe care le conțin, nu se exclud unele pe altele, ci se completează reciproc, oferind posibilitatea formării unei imagini mai depline cu referire la natura și consecințele corupției, efectuării unei analize multiaspectuale a acestui fenomen. Fără a diminua importanța vreoaia din ele pentru realizarea obiectivelor propuse în teză, *autorul se axează prioritar pe definirea sociologică a corupției ca fenomen social*, pornind de la enunțul general,

conform căruia corupția reprezintă o relație socială dintre două părți, care conține decizii abuzive ilegale adoptate de o parte pentru favorizarea sau avantajarea altei părți în schimbul unor foloase materiale sau nemateriale.

Clasificarea și cunoașterea tipurilor, formelor de corupție este de importanță crucială pentru prevenirea și diminuarea acestui fenomen. Or, **tipizarea** oferă posibilitatea reală de a elabora un sistem de măsuri diferențiate și adecvate în activitatea de contracarare a corupției. Există diverse criterii de clasificare, în baza cărora pot fi evidențiate o multitudine de tipuri, forme de corupție.

Una dintre cele mai populare clasificări ale corupției este realizată **în dependență de modalitatea de dezvoltare a fenomenului în diverse regiuni geografice sau grupuri de stat**. Din această perspectivă, M. Johnston evidențiază **patru tipuri de corupție**, numite sindroame, la care se pot subsuma circa 100 de state: *corupția de tip piață de influență; corupția de tip cartel de elite; corupția de tip oligarhi și clanuri; corupția de tip „moguli” oficiali* [8]. Un șir de clasificări ale fenomenului corupției, reflectate în lucrare, evidențiază **formele de manifestare a corupției în dependență de situația socială** a celor ce comit asemenea acte. Conform paradigmei analizei costurilor și beneficiilor, G. Becker deosebește, după această *formă de manifestare*, corupția de „jos”, corupția „elitară” și corupția „verticală” [11]. **În dependență de domeniu și natura resurselor transferate** într-o relație coruptă, sunt utilizați frecvent termenii de *corupție economică, corupție socială, corupție politică* [9, p.619]. **Din perspectiva percepției în opinia publică**, V. Dobrinou evidențiază următoarea clasificare a corupției: *corupția neagră; corupția cenușie; corupția albă* [4, p.33].

Clasificarea corupției mai poate fi realizată la nivel general și în **dependență de sectorul de manifestare**. Astfel, deosebim, pe de o parte, *corupția caracteristică instituțiilor publice*, iar, pe de altă parte, *corupția din sectorul privat*. În 1.2 sunt analizate și un șir de alte criterii de clasificare a tipurilor de corupție, precum: caracterul instituțional, măsura în care afectează interesele indivizilor dintr-un stat, aspectul criminologic, gradul de participare a funcționarilor la distribuirea profiturilor.

Reieșind din starea actuală a Republicii Moldova privind amploarea fenomenului corupției și diversitatea acesteia în domeniul social, autorul tezei consideră că actele de corupție pot fi clasificate, în dependență de direcția de propagare, efect și prejudiciere, în două categorii majore: corupția „serviciilor publice” și corupția „resurselor publice”.

Rezultatele cercetărilor realizate de autorul tezei, scot în evidență **principalele forme de corupție, specifice pentru Republica Moldova**, precum: *darea-luarea de mită* [Q16]; *traficul de influență; comisionul reciproc, „ungerea roților”* [Q19]; *favoritismul sau cumătrismul* [Q17]; *nepotismul* [Q14].

După cum observăm din cele relatate, până în prezent nu s-a ajuns la un concept universal valabil și unanim acceptat, care să acopere toate actele și faptele posibile și care să constituie în orice jurisdicție acte de corupție. Între tipurile și formele de corupție evidențiate există un șir de deosebiri, dar în același timp esența tuturor este determinată de interesul, câștigul personal [1]. Totalitatea

abordărilor teoretice ale corupției prezintă o serie de principii și indicatori, care permit să fie evidențiate o întreagă diversitate de însușiri, tipuri și forme de manifestare a acestui fenomen, contribuind la formarea unei percepții mai clare despre el.

Subcapitolul 1.3. **Factori generatori ai fenomenului corupției** este axat pe explicarea cauzelor ce determină comportamentul corupt în societate. Fenomenul corupției, prezent în statele post-sovietice din Europa de Est, poate fi considerat ca un rezultat al unei duble moșteniri: cea a pre-modernismului și cea a contra-modernismului de tip socialist, care încă mai influențează aceste societăți. Pentru Republica Moldova, ca stat aflat în proces de tranziție spre noi standarde de funcționare, sunt caracteristice mai multe cauze generatoare a fenomenului corupției (menționate mai des de experții intervievați), precum: **cauze economice** – rezidă în mare parte în costul ridicat al vieții, stagnarea economică, remunerarea scăzută; **cauze instituționale** – în mare măsură cuprind politica defectuoasă de cadre (angajarea pe criterii politice; fenomenul „cumătrismului” la angajare; lipsa mecanismelor eficiente de control a factorilor de decizie; lipsa de transparență în activitatea administrației publice centrale și locale, în organele de drept); **cauze legislative** – rezidă în lacunele existente în legislație, de asemenea, în lipsa unor mecanisme eficiente de aplicare a acestora; **cauze politice** – constau în lipsa de voință și de responsabilitate politică, în ne-formarea integrală a sistemului de diviziune a funcțiilor între instituțiile puterii și agenții liberi ai pieții, existența unor factori interni și externi care impun interesele de grup la luarea unor decizii; nesoluționarea problemelor ce țin de segmentul transnistrean; erorile comise în procesul de realizare a reformelor economice și sociale; concurența politică neloyală; traficul de influență asupra mass-media și a organelor de drept; **cauze sociale și morale** – au la bază nivelul de cultură, de mentalitate, de apatie, de pasivitate civică, de toleranță publică promovat în societate.

Majoritatea experților intervievați din rândurile societății civile consideră că factorii/cauzele determinante ale fenomenului corupției în Republica Moldova în ultimii zece ani nu s-au modificat, ci s-au acutizat, iar riscul cel mai mare este „capturarea puterii de către grupurile de interes și îndepărtarea de valorile democratice” [Q18].

Totalitatea acestor cauze, indiferent de caracterul lor, conduce spre formarea psihologică a unei tentații de acumulare a unor venituri pe căi coruptibile. Răspândirea la maximum a fenomenului corupției într-o societate are loc în momentul conștientizării de către populație că probabilitatea obținerii unui venit ilicit este mai mare decât probabilitatea de a fi sancționat. Factorii generatori ai fenomenului corupției diferă de la o societate la alta, în dependență de valorile acceptate. În cazul statelor post-sovietice, inclusiv al Republicii Moldova, principalii factori generatori ai corupției sunt de ordin economic și social. Totodată, răspândirea acestui fenomen este favorizată în mare măsură de slăbirea autorității instituțiilor statului din cauza ineficienței acestora, de lipsa unor sancționări în masă a actelor de corupție, de lipsa unor reforme reale la nivel instituțional și legislativ în concordanță cu cerințele europene, de asemenea de moralitatea scăzută a societății și de toleranța manifestată din

partea populației față de actele de corupție, evidentă, inclusiv, prin numărul scăzut de sesizări ale organelor de drept.

În subcapitolul 1.4. *Metodologii de cercetare a fenomenului corupției* sunt analizate un șir de metode utilizate pe plan internațional și național la măsurarea corupției. Totodată este prezentată metodologia aplicată de autorul tezei la cercetarea particularităților fenomenului corupției în Republica Moldova. Conceptul general metodologic ce stă la baza lucrării include *ancheta sociologică în bază de chestionar*, *interviurile* cu persoane din diferite domenii economice și sociale, inclusiv cu experții din domeniul combaterii corupției, *analiza documentară*, *analiza statistică*, *analiză de conținut a informațiilor publicate online* privind fenomenul corupției. Prin aplicarea acestor metode autorul a efectuat 7 cercetări empirice (Tabelul 1.).

Tabelul 1. Baza empirică a tezei

Denumirea studiului	Perioada	Eșantionul/grupul țintă	Localitatea
„Fenomenul corupției în Republica Moldova” – anchetă sociologică în bază de chestionar aplicată în rândul populației active	Iulie – Octombrie. 2013	632 de respondenți	Bălți, Sângerei, Edineți, Criuleni, Chișinău, Dubăsari, Comrat, Cahul, Ștefan Vodă
„Analiza procesului de sancționare în Republica Moldova” – analiză documentară a sentințelor judecătorești pronunțate în cazurile de corupție	Decembrie 2010- August 2014	92 de sentințe judecătorești pronunțate definitiv în cazurile de corupție	Chișinău <i>Sursa:</i> Sentințele judecătorești publicate pe pagina Web a Portalului instanțelor naționale de judecată http://instante.justice.md/cms/
„Evaluarea politicilor anticorupție” – interviuri aprofundate cu experți în domeniul combaterii fenomenului corupției.	Iunie – Septembrie 2011-2015	20 de interviuri aprofundate cu directori de direcție din cadrul CNA și Procuraturii anticorupție, cu reprezentanți ai societății civile, CAPC, Alianței Anticorupție, IPP, Fundației Est-Europene din Moldova, ONG-lor.	Chișinău Cahul Bălți
„Combaterea fenomenului corupție de către organele de urmărire penală” – analiză statistică	Decembrie 2009 – Februarie 2015	Analiza statistică a datelor organelor de urmărire penală cu privire la infracțiunile de corupție și conexe acestora.	Chișinău
Elaborarea metodologiei de măsurare a percepției fenomenului corupției în domeniile vulnerabile din Republica Moldova (participare în calitate de expert)	Noiembrie 2009 – Martie 2010	Elaborarea și testarea metodologiei pe un eșantion de 739 de persoane.	(Edineți și Sângerei – Nord, Orhei și Anenii Noi – Centru, Ștefan-Vodă și Cahul – Sud) și 2 municipii (Chișinău și Bălți)
„Studiu privind dosarele de corupție” – participare la analiza statistică a datelor	Februarie – Aprilie 2013	Analizarea datelor a 198 de dosare penale cu privire la corupție, deferite justiției și ulterior arhivate la instanțele de fond în perioada 1.01.2010-30.06.2012	Chișinău <i>Sursa:</i> Sentințele judecătorești publicate pe pagina web a Portalului instanțelor naționale de judecată http://instante.justice.md/cms/
Analiza de conținut a publicațiilor online privind reflectarea fenomenului corupției și a acțiunilor anticorupție în mass-media din Republica Moldova	Martie 2015 – Iulie 2015	673 de articole publicate în ziarele: „Timpul”, „Moldova Suverană”, „Ziarul de Gardă”	Chișinău

Obiectul cercetării îl reprezintă: Corupția ca fenomen social cu caracter sistemic destabilizator.

Subiectul cercetării: Formele specifice de manifestare a corupției ca fenomen social în Republica Moldova și mecanismele anticorupție.

Ipoteza generală a studiului conține următoarea asumție: Succesul acțiunilor de diminuare a fenomenului corupției în Republica Moldova este condiționat de eficiența implementării metodelor noi de cercetare/estimare, prevenire și combatere a corupției, recunoscute la nivel național și internațional.

Înaintând ca **scop** al lucrării analizarea trăsăturilor definiției ale corupției ca fenomen social cu caracter sistemic disfuncțional/destabilizator și a mecanismelor anticorupție, autorul tezei și-a propus ca **obiective** și **direcții majore** de cercetare să dezvăluie amploarea și formele specifice de manifestare a corupției în Republica Moldova, factorii generatori și consecințele acestui fenomen în diferite sisteme din societate, dimensiunea socială a corupției, să stabilească metodologiile sociologice eficiente de investigare a fenomenului, mecanismele de prevenire a corupției și eficiența politicilor anticorupție aplicate la etapa actuală la nivel național și internațional, rolul societății civile și al presei în monitorizarea procesului de prevenire a corupției și mediatizarea bunelor practici anticorupție, de formare a toleranței nule față de acest flagel etc. **Problema științifică soluționată** constă în evidențierea formelor specifice de manifestare a corupției ca fenomen social în Republica Moldova, determinarea metodologiilor, instrumentelor eficiente de cercetare și prevenire a fenomenului corupției, precum și de evaluare a impactului pe plan social atât al corupției, cât și al politicilor anticorupție, fapt ce va contribui, concomitent cu alte mecanisme, la consolidarea acțiunilor de diminuare a fenomenului corupției în societatea moldovenească.

Capitolul 2 – Fenomenul corupției și formarea cadrului legislativ de prevenire în societatea contemporană – conține o analiză complexă a gradului de răspândire a fenomenului corupției la nivel mondial și în Republica Moldova, paralel cu formarea cadrului normativ anticorupție și impedimentele aplicării acestuia în cazul Republicii Moldova.

Subcapitolul 2.1. **Amploarea fenomenului corupției: estimări la nivel național și global** prezintă cel mai răspândit indicator de evaluare a percepției fenomenului corupției la nivel mondial – Indicele de Percepție a Corupției, estimat anual de către organizația neguvernamentală Transparency International, conform căruia Republica Moldova s-a situat în 2015 pe locul 103 (din 168 de țări).

Amploarea fenomenului corupției în Republica Moldova este reflectată în lucrare și prin prisma datelor statistice a rezultatelor activității Centrului Național Anticorupție ce investighează în special infracțiunile de corupție și cele conexe și care reflectă într-o anumită măsură evoluția și formele fenomenului corupției în Republica Moldova. Astfel, s-a constatat că în perioada anului 2015 au fost depistate 533 infracțiuni de corupție și conexe, cu **22% mai mult față de anul 2012**, când au fost depistate 437 de infracțiuni de corupție. Din cele 533 infracțiuni de corupție și conexe corupției, depistate în anul 2015 de CNA, 23% (123) sunt infracțiuni privind excesul de putere sau depășirea

atribuțiilor de serviciu, 20% (103) sunt infracțiuni de corupere pasivă, iar 18% (94) sunt de trafic de influență etc. Domeniile cele mai afectate de corupție în 2015 au fost:

- **Justiția și afacerile interne** – 159 de cazuri. (Ministerul Afacerilor Interne – 94 de cazuri; penitenciare și birouri de probațiune subordonate Ministerului Justiției – 18 cazuri; instanțele de judecată – 9 cazuri; avocatură – 23 de cazuri; oficii de executori judecătorești – 15 cazuri);
- **Administrația publică locală și serviciile desconcentrate** (primării, consilii locale – 89 de cazuri, Asistență socială – 7 cazuri);
- **Securitatea bugetului și a patrimoniului public** (întreprinderi de stat – 52 de cazuri; vama - 8 cazuri, inspectoratele fiscale – 12 cazuri);
- **Sectorul privat** – 121 cazuri;
- **Medicina** – 71 de cazuri;
- **Învățământul** – 36 cazuri;
- **Armata** – 12 cazuri [13].

Majoritatea experților participanți la interviurile realizate de autor au evidențiat printre domeniile cele mai afectate de corupție în Republica Moldova pe cele ale justiției, sănătății și învățământului, partidele politice, Parlamentul, Guvernul și instituțiile subordonate [5].

O problemă ce a interesat autorul tezei ține de **stabilirea profilului persoanelor inculpate pentru acte de corupție** (implicate în actele de corupție). Astfel, analizând datele a 198 de dosare penale în cadrul Studiului „*Dosarele de corupție*” realizat de CNA în anul 2014 [17], s-a conturat următorul profil al acestor persoane: 80% sunt bărbați, 85% au studii superioare, activează în cadrul organelor de drept sau justiției, într-o autoritate publică sau în cadrul unei instituții medicale, dintre care 71% dețin funcții de execuție, iar 29% – funcții de conducere de mai bine de 8 ani, fără antecedente penale, cu vârsta medie de circa 42 de ani. Totodată, am stabilit și **profilul persoanelor ce denunță actele de corupție**, care, desigur, diferă de profilul persoanelor care săvârșesc aceste acte. Pentru a întregi **profilul psihologic** al subiectului infracțiunilor de corupție a fost cercetată și motivația care îi determină la comiterea acestor fapte.

Referindu-ne la prejudiciile cauzate de pe urma practicilor de corupție, cercetarea realizată de autor cu tematica „*Fenomenul corupției în Moldova*” a stabilit că jumătate din respondenți au avut de suferit atât material, cât și moral. Astfel, respondenții au indicat că prejudiciul cauzat fiecăruia de actele de corupție a fost între sumele de 50 lei și 40000 lei. Prejudiciul total de pe urma corupției, declarat de cei 342 de respondenți a constituit **1 075 170 lei**. De asemenea, rezultatele cercetării atestă că amploarea fenomenului corupției în organele de drept și de control nu diferă esențial de amploarea acestuia în domeniile sănătății și învățământului luate împreună. Din sumele totale neoficiale indicate de respondenți, 47% (506 400 lei) au fost direcționate către instituțiile medicale și de învățământ, iar către organele de drept și control ale statului (precum: Poliția, Procuratura, Vama, Judecători) au fost direcționate sume neoficiale în total de cca 473 970 lei, ceea ce constituie 44% din suma totală a

plăților neoficiale menționate (Figura 1). Suma medie a plăților neoficiale indicate de respondenți și oferite în ultimii doi ani constituie în medie per persoană cca 3760 lei.

Or, o persoană este nevoită să ofere anual plăți neoficiale în medie de cca **1880 lei**. Desigur, toate aceste prejudicii vor influența bunăstarea cetățenilor, **confirmând parțial și ipoteza** precum că **cu cât**

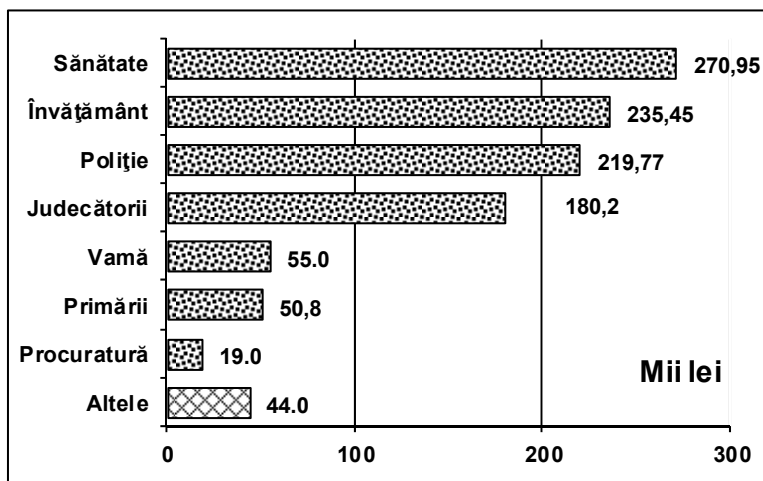

Fig. 1. Instituțiile publice în care respondenții au achitat neoficial servicii.

Sursa: Cercetarea autorului „Fenomenul corupției în Republica Moldova”, 2013.

este mai mare nivelul corupției într-un stat cu atât mai sărac el devine în timp. Totodată, 65% din respondenți nu sunt mulțumiți sau sunt total nemulțumiți de rezultatele reformelor efectuate în instituțiile abilitate cu lupta împotriva corupției. Majoritatea respondenților (74%) nu au observat în ultimii ani o schimbare esențială spre bine în prevenirea fenomenului corupției, fapt ce denotă un impact minim al politicilor anticorupție la nivel local și **confirmă ipoteza autorului, potrivit căreia politicile anticorupție realizate de stat nu sunt resimțite de populație la nivel local.** Este de menționat faptul că în ultimul deceniu a fost creată o bază legislativă în scopul prevenirii și combaterii acestui fenomen, aspect apreciat ca pozitiv de experții străini și locali în diverse studii. Totuși, **Indicele Supremației Legii** rămâne a fi cel mai slab indicator ce stă la baza formării IPC din 2014. Republica Moldova se plasează pe locul 75 din 99 de țări, fiind clasată printre primele state cu venituri mici și mijlocii, la majoritatea indicatorilor privind supremația legii) [10].

Analizele teoretice și rezultatele empirice obținute de autor demonstrează prezența unui nivel înalt de corupție în Republica Moldova, care a compromis dinamica economiei și care cauzează anual prejudicii materiale și morale semnificative societății noastre.

Subcapitolul 2.2. **Legislația Republicii Moldova privind prevenirea fenomenului corupției în contextul legislației internaționale** prezintă o analiză a cadrului normativ național din perspectiva standardelor internaționale privind prevenirea și combaterea fenomenului corupției. În ultimul deceniu în Republica Moldova s-a pus accent substanțial pe ajustarea cadrului legislativ ce ține de combaterea corupției la standardele internaționale, însă aspectul ce ține de mecanismele de implementare a acestuia a fost neglijat, de multe ori din lipsa unei voințe politice sau din lipsa de resurse financiare. Începând cu anul 2013, datorită asistenței externe de care beneficiază Republica Moldova, în urma semnării Acordului de Asociere cu UE, a fost inițiat un proces de reformare a instituțiilor de drept și justiție, în vederea asigurării integrității acestora față de fenomenul corupției, au fost adoptate noi politici anticorupție. Cu toate acestea, până în prezent nu se face simțit impactul reformelor inițiate

asupra diminuării corupției. Corupția rămâne a fi în continuare una dintre cele mai grave probleme, care macină societatea moldovenească la nivel sistemic, afectând semnificativ starea economică, nivelul de trai al oamenilor, stabilitatea socială și politică a țării.

Este de remarcat faptul că nu există soluții universale care să rezolve în mod unitar toate problemele cu care se confruntă statele, fiecare dintre acestea trebuie să identifice tehnicile cele mai eficiente pentru diminuarea fenomenului corupției, în dependență de specificul național socio-cultural, politic, economic etc. Totodată, trebuie remarcat faptul că unele metode, cum ar fi **creșterea transparenței** în privința **folosirii banilor publici** sau în privința **averilor celor care ocupă funcții publice**, s-au impus ca fiind bune practici la nivelul statelor membre ale UE. Dintre cele mai importante acte normative adoptate la nivel internațional, care oferă direcția spre care trebuie să tindă fiecare stat în lupta contra corupției, pot fi numite:

- **Convenția penală privind corupția**, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999, semnată de Republica Moldova la 24 iunie 1999 și ratificată la 30.10.2003 prin Legea nr.428-XII, care stabilește că *„fiecare stat adoptă măsuri necesare pentru a abilita persoane sau entități să se specializeze în lupta împotriva corupției. Ele trebuie să dispună de independență necesară, în cadrul principiilor fundamentale ale sistemului juridic al statului, pentru a-și exercita funcțiile eficient și liber de orice presiune”*.

- **Convenția ONU împotriva corupției**, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.158-XVI din 06.07.2007, care îndeamnă ca *„în fiecare stat parte, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, să se creeze unul sau mai multe organisme, după cum convine, însărcinate să prevină corupția”*.

- **Declarația cu privire la 10 măsuri de curmare a corupției în Europa de Sud-Est**, semnată la Bruxelles în Mai 2005, care a angajat Republica Moldova *„în alocarea suficientă a resurselor umane pentru instituțiile responsabile de prevenirea corupției”*.

Odată cu obținerea independenței și recunoașterii internaționale, în Republica Moldova au apărut un șir de acte legislative care au ca scop alinierea la standardele internaționale în ce privește promovarea politicilor anticorupție. Este vorba de asemenea acte normative ce au fost adoptate treptat, precum: *Legea privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății demnitarilor de stat, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, nr.1264-XV din 19.07.2002; Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție, nr.1104-XV din 06.06.2002; Strategiile naționale de prevenire și combatere a corupției și a Planurile de acțiuni pentru implementarea acestora; Legea nr.16-XVI din 15.02.2008 cu privire la conflictul de interese; Legea nr.90-XVI din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției; Hotărârea Guvernului nr.767 din 19.09.2014 privind punerea în aplicare a Legii nr.235 din 23.12.2013 privind testarea integrității profesionale etc.*

Calitatea implementării legislației naționale a fost evaluată de autorul tezei în cadrul interviurilor efectuate cu experții în domeniul combaterii fenomenului corupției, precum și cu reprezentanții societății civile. Majoritatea din ei consideră că din punctul de vedere al „*elaborării legislației anticorupție sunt progrese*”, însă în aplicarea lor „*nu se simte până la urmă voința politică, pentru a demonstra supremația legii (scoaterea imunității judecătorilor sau a parlamentarilor)*”. Pe plan internațional Republica Moldova este considerată un stat cu o legislație puternică în domeniul combaterii fenomenului corupției, însă aplicarea acesteia în practică și rezultatele obținute sunt slab resimțite în societate. Incapacitatea statului de a implementa legislația care să corespundă standardelor internaționale este constatată și de experții intervievați, care menționează că : „*adaptarea legislației la standardele internaționale, fără o implementare în practică a acestei legislații, este inutilă*”; „*sunt probleme la capitolul funcționarea declarării profiturilor și averilor, respectarea legislației cu privire la conflictele de interese, în special de către deputați, CEC, CSM. Toți trebuie să cadă sub incidența legii... instituțiile statului sunt dependente de factorul politic, fapt ce împiedică în multe cazuri aplicarea legislației*”.

Subcapitolul 2.3. **Impedimente în aplicarea legislației anticorupție** relevă principalele bariere, care determină randamentul redus al aplicării legislației anticorupție, acesta fiind influențat semnificativ de *imparțialitatea judecătorilor din Republica Moldova*. O parte din problemele sistemului judecătoresc sunt comune și altor domenii (salarizarea scăzută, lipsa unor condiții adecvate de muncă etc.), dar prejudiciul cauzat statului de randamentul scăzut al aplicării corecte a legislației este mult mai mare decât în alte domenii, punând astfel în pericol nu doar economia statului dar și securitatea lui.

Conform comunicatelor de presă ale CNA, Procuraturii Generale și surselor mediatice, anual sunt efectuate anchete penale pe acte de corupție pentru următoarele categorii de persoane din sistemul juridic și al organelor de drept, precum: polițiști, avocați, notari, ofițeri de urmărire penală, medici legiști, procurori. Autorul tezei, **analizând 92 de sentințe judecătorești definitive** pronunțate în cazurile de corupție din perioada anilor 2008-2011, a descoperit **o serie de dileme** ce țin de vulnerabilitatea procesului judiciar chiar în fața fenomenului corupției propriu-zis sau de slaba pregătire a materialului probatoriu înaintat instanței de judecată, fapt ce permite eschivarea de la unele sancțiuni mai aspre. Astfel: combinarea profilului pozitiv al inculpaților în actele de corupție și predispunerea la corupere a unor elemente din sistemul judiciar sau al organelor de drept poate permite eschivarea de la aplicarea unei pedepse pentru infracțiunea comisă, șansele de eschivare de la pedeapsă fiind mai mari atunci când fenomenul corupției este mai răspândit în societate; monitorizarea proceselor de judecată pe cauzele penale despre corupție și conexe acestora, a demonstrat că instanțele de judecată nu iau în considerare criteriile generale de individualizare a pedepsei; în prezent se atestă o intensificare a actelor de liberare de către instanțele de judecată de răspunderea penală cu tragerea la

răspundere administrativă a persoanelor care au săvârșit infracțiuni de corupție și conexe acestora, ceea ce nu permite să fie atinse scopurile prevăzute de art.61 Cod penal – corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnatului, cât și a altor persoane; o mare parte a sentințelor pronunțate de judecători sunt atacate în instanțele ierarhic superioare, unde în cele mai dese cazuri are loc modificarea primei hotărâri judecătorești pe cauzele penale de corupție, cu aplicarea unei sancțiuni mai blânde, mai ales în cazurile mai puțin grave și grave.

Analizând, în baza celor 92 de sentințe judecătorești devenite în timp definitive, pronunțate pe cauze de corupție documentate de către CNA și Procuratura Anticorupție, procesul de sancționare a persoanelor implicate în acte de corupție am stabilit că o mare parte din infracțiunile de corupție, sunt recalificate pe alte articole de învinuire în timpul procesului, de obicei care prevăd o pedeapsă mai blândă. La adoptarea sentințelor de achitare pe cauzele penale de corupție, în cele mai dese cazuri sunt evidențiate motive, precum: schimbarea declarațiilor martorilor în proces; ignorarea de către instanțele de judecată a unor probe legitim administrate de organul de urmărire penală; interpretarea necorespunzătoare a declarațiilor martorilor împotriva inculpaților, care, în raport cu părțile vătămate, reprezintă de obicei o categorie de cetățeni ce se bucură de o mai mare autoritate în societate. Evaluarea realizată, demonstrează în final o *inechitate în sancționarea persoanelor implicate în acte de corupție*, ce poate crea o lipsă de conștientizare a faptelor ilegale comise de către inculpații în actele de corupție.

Principalele neajunsuri ale aplicării legii, menționate în repetate rânduri de către experții intervievați, precum și concluzionate în rapoartele naționale anticorupție din perioada 2008-2014, rămân a fi restanțele în implementarea instrumentelor internaționale și lipsa mecanismelor reale de aplicare a cadrului normativ anticorupție. Experții naționali și străini în domeniu s-au expus, în special, asupra următoarelor acte legislative, care necesită îmbunătățire: *Legea cu privire la prevenirea și combaterea corupției* (2008), care nu include standardele internaționale de bază și recomandările GRECO adresate Republicii Moldova; *Legea cu privire la conflictul de interese* (2008), care interpretează eronat noțiunile „conflict de interese” și „interes personal”, nu prevede un șir de obligații și responsabilități ale instituțiilor publice ce țin de tratarea conflictului de interese, inclusiv CNI; *Legea cu privire la Codul de conduită a funcționarului public* (2008); *Legea cu privire la partidele politice* (2007), care nu asigură pe deplin transparența și supravegherea partidelor politice și a campaniilor electorale; *Legea cu privire la declararea și controlul veniturilor și al proprietății demnitarilor de stat, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și al unor persoane cu funcție de conducere* (2002), fiind și ea imperfectă etc. Urmare acestei situații, populația nu a putut, desigur, să resimtă/perceapă rezultatele reformei legislative privind lupta cu corupția, constatare confirmată și de datele cercetărilor realizate de autorul tezei. Cele menționate, constituie argumente convingătoare în favoarea *validării ipotezei înaintate în formula: „Politicile anticorupție nu sunt resimțite de populație la nivel local”*.

Capitolul 3 – Mecanisme anticorupție: implementare și impact pe plan social – este axat pe evaluarea politicilor anticorupție internaționale în vederea dezvoltării celor mai eficiente mecanisme anticorupție în cazul Republicii Moldova.

În subcapitolul 3.1. *Mecanisme internaționale și naționale de prevenire a fenomenului corupției: funcționalitate și eficiență* sunt evidențiate trei etape distincte în lupta globală împotriva corupției. *Prima* începe de la sfârșitul anilor 1990, când au apărut strategiile anticorupție și primele organisme specializate împotriva corupției cu atribuții și competențe ce permiteau să acționeze în mod direct pentru combaterea corupției. *A doua etapă* ține de elaborarea și dezvoltarea unor politici și mecanisme internaționale anticorupție, la nivel global și regional, care au avut ca sarcină realizarea următoarelor obiective: dezvoltarea și implementarea unor politici comune; promovarea unor angajamente politice, stabilirea unor norme, criterii și standarde universale privind sancționarea faptelor de corupție; eficientizarea cooperării operaționale pentru combaterea faptelor de corupție; intensificarea schimbului de experiență, monitorizarea evoluției fenomenului corupției și a modului de implementare de către state a măsurilor anticorupție. Aceasta a fost etapa convențiilor și a programelor multinaționale promovate prin intermediul organizațiilor internaționale, care în decembrie 2003 au condus la semnarea la Mexic a Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. Odată cu semnarea acestei Convenții, lupta anticorupție la nivel mondial a intrat practic în *a treia fază* (care este și cea mai grea) de implementare și aplicare a standardelor internaționale stabilite la nivel internațional [1].

Pe plan mondial, mecanismele anticorupție sunt elaborate și promovate de diverse instituții sau parteneriate interstatale de rang global și regional sau prin organizații non-guvernamentale, precum: *Organizația Națiunilor Unite; Banca Mondială; Fondul Monetar Internațional; Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică; Forumul Global de Luptă împotriva Corupției; Asociația Internațională a Autorităților Anticorupție; Consiliul European; Grupul de State împotriva Corupției; Uniunea Europeană; Oficiul de Luptă Anti-Fraudă; Transparency International.*

Mecanismele anticorupție internaționale, dezvoltate și promovate prin instituțiile nominalizate, *includ două direcții de acțiune*: una este îndreptată spre prevenirea fenomenului corupției prin crearea unor standarde și instituirea bunelor practici preventive, iar cealaltă este îndreptată spre combaterea corupției, prin reprimarea comportamentelor deviate sau neintegre.

Instrumentele de prevenire a corupției sunt aplicate din momentul selectării agenților publici și trebuie să asigure angajarea, în bază de concurs, după merit a unor funcționari demni de încredere, pentru care costurile morale sunt ridicate. Stabilirea unui grad înalt de integritate în candidat este principiul aplicat în statele cel mai puțin corupte.

Mecanismele de prevenire a fenomenului corupției într-un stat pot fi grupate în două categorii: la prima categorie se referă *mecanismele de prevenire a corupției în domeniul public*, caracteristice tuturor

instituțiilor și autorităților publice din stat; la cea de a doua categorie – *mecanismele de prevenire aplicate de instituțiile specializate în prevenirea și combaterea corupției*. Cercetătoarea S.Rose-Ackerman consideră că *eliminarea programelor care funcționează prost* și sunt instrumente de generare a mitei pentru agenți ar putea contribui la prevenirea și dispariția corupției. Acest instrument se referă mai mult la serviciile publice învechite care nu mai sunt actuale sau sunt prea birocratice [16, p.39]. La fel, instrumentele promovate pentru prevenirea fraudării resurselor publice sunt: *reformarea sistemelor de achiziție și sporirea transparenței utilizării resurselor financiare publice*.

Mecanismele de combatere a corupției la nivel global, fiind destul de diversificate, în dependență de sistemul de drept și de amploarea fenomenului corupției, sunt aplicate preponderent de instituții de drept specializate.

Sistemul național anticorupție din Republica Moldova este axat pe politici centrate pe cadrul normativ și instituțional. Cadrul normativ anticorupție poate fi divizat în segmentul actelor normative internaționale la care Republica Moldova a aderat și în actele normative naționale. Cadrul instituțional este format din multiple instituții ce sunt implicate direct sau indirect în combaterea și prevenirea fenomenului corupției.

Referindu-ne succint la **instituțiile naționale** învestite cu atribuții de prevenire și de combatere a corupției prin realizarea politicilor și practicilor în domeniu, în limitele competenței stabilite de legislație, menționăm că acestea sunt: Parlamentul, Președintele Republicii Moldova, Guvernul, CNA, Procuratura, Serviciul de Informații și Securitate, Curtea de Conturi, Comisia Națională de Integritate, alte organe centrale de specialitate ale administrației publice și autoritățile administrației publice locale, societatea civilă. Centrul Național Anticorupție este organul specializat învestit cu atribuții de *prevenire* și de *combatere* a actelor de corupție sau a faptelor de comportament coruptibil, realizate prin *expertiza anticorupție a proiectelor de lege, analiza criminogenă, evaluarea riscurilor de corupție, sensibilizarea anticorupție, cel mai recent instrument de prevenire a corupției fiind testarea integrității*.

Analiza impactului politicilor anticorupție la nivel local a fost realizată de către autorul tezei în cadrul cercetării cu tematica „*Fenomenul corupției în Moldova*”, prin care s-a constatat că fenomenul corupției rămâne a fi a treia problemă (după sărăcie și prețurile mari) ca importanță în rândul populației. Circa 73% din respondenți sunt nemulțumiți sau total nemulțumiți de legile anticorupție din Republica Moldova. Doar 12% din persoanele chestionate s-au arătat a fi mulțumite

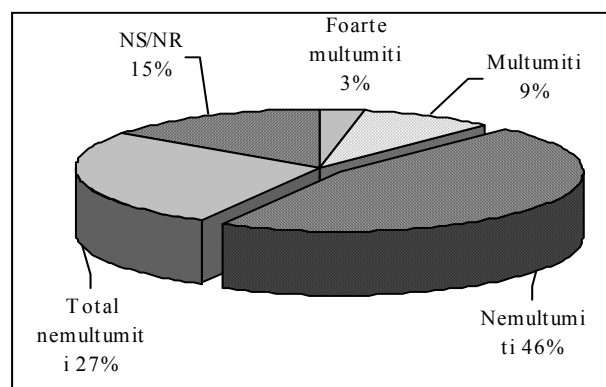

Fig. 2 Gradul satisfacției respondenților privind legislația anticorupție

Sursa: Cercetarea autorului „*Fenomenul corupției în Moldova*” (2013).

sau foarte mulțumite de legislație, iar 15% nu știu sau nu au avut un răspuns la această întrebare. Circa 65% din respondenți nu sunt mulțumiți sau sunt total nemulțumiți de rezultatele reformelor efectuate în instituțiile abilitate cu combaterea corupției (Procuratura, CNA, MAI etc.). Doar 21% au menționat că sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți, iar 14% nu cunosc nimic despre aceste reforme sau nu au dat un răspuns.

Marea parte a respondenților (78%) nu sunt mulțumiți sau sunt total nemulțumiți de pedepsele aplicate persoanelor corupte. Doar 10% din ei au declarat că sunt mulțumiți sau foarte mulțumiți de modul de pedepsire a persoanelor corupte. Referitor la îmbunătățirea procesului de sancționare în general, marea parte a respondenților (35%) consideră că **confiscarea averilor ar fi cea mai eficientă pedeapsă pentru cei corupți**, însă pedeapsa dată practic nu este aplicată în Republica Moldova. Pe a doua poziție ca eficiență, în opinia a circa 26,4% din respondenții, ar fi pedeapsa cu *eliberarea din serviciu a persoanelor corupte*. Pe ultimele poziții sunt clasate *pedeapsa cu închisoarea* (13,6%) și amendarea (12%) (Figura 3).

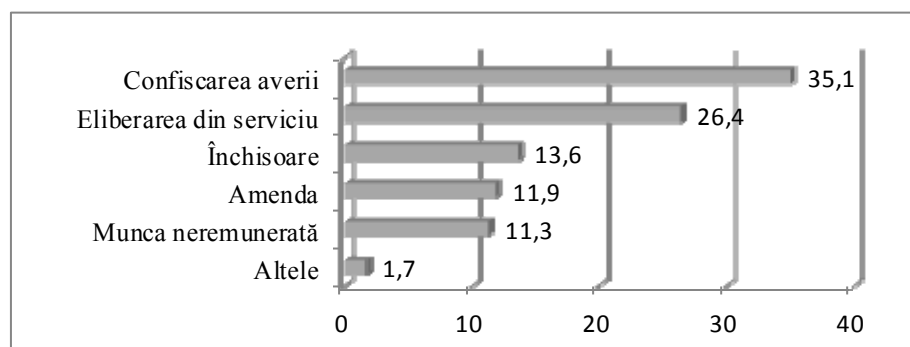

Fig. 3. Pedepsele meritate de persoanele corupte în opinia respondenților (%)
Sursa: Cercetarea autorului „Fenomenul corupției în Moldova”, 2013.

Concluzionând, putem spune că mecanismele anticorupție aplicate de instituțiile statului au o eficacitate medie, condiționată în mare măsură tot de fenomenul corupției ce afectează în general aceste instituții (mai ales pe cele de drept și de control), precum și de lipsa unei independențe față de sistemul politic. Datele cercetărilor efectuate scot în evidență un impact limitat al rezultatelor înregistrate de instituțiile abilitate cu combaterea corupției, cauza fiind în mare parte lipsa unui control intern eficient asupra activității funcționarilor. Nesancționarea adecvată a persoanelor implicate în acte de corupție și scăderea puterii de control a organelor de drept în stat, datorită dependenței de sistemul politic și de unele grupuri de interese, conduc tot mai mult spre nesupunere legislativă a populației, ceea ce nu se va solda niciodată cu scăderea nivelului corupției. Toate aceste argumente sunt în favoarea **validării ipotezei** înaintate de autorul tezei, potrivit căreia „**sancționarea persoanelor corupte are un impact minim în diminuarea fenomenului corupției la nivel național**”. Pentru redresarea situației, se impune cu necesitate un proces de reformare sau de „schimbare a

instrumentelor anticorupție” cu susținerea voinței politice ce trebuie să asigure și un grad înalt de independență instituțiilor vizate.

În subcapitolul 3.2 *Măsuri și perspective de perfecționare a mecanismelor anticorupție* autorul analizează necesitatea implementării unui mecanism de prevenire și stopare a fenomenului corupției de la etapele incipiente, stabilind instrumentele ce pot fi eficiente în cazul Republicii Moldova. Importanța activităților de prevenire este sesizată și de organismele internaționale, care oferă diferite recomandări și standarde. Pentru realizarea acestui obiectiv primordial se impune implementarea unor politici noi de prevenire și combatere a fenomenului corupției, prin prisma *fortificării integrității instituționale atât la nivel central, cât și local*. Integritatea instituțională trebuie să fie una dintre caracteristicile definerii ale administrației publice în societățile dezvoltate. Integritatea este strâns legată de calitatea serviciilor oferite cetățenilor de către administrația publică [6].

Necesitatea implementării urgente a unui mecanism anticorupție complex este determinantă de două aspecte notorii. Unul din aceste aspecte, precum s-a menționat și anterior, ține de *imposibilitatea statului de a sancționa persoanele suspecte de acte de corupție*, mai ales acele deosebit de grave cu implicarea demnitarilor de rang înalt, datorită integrității scăzute a organelor de drept și de control în general. Funcționarii de rang înalt se eschivează de la acuzațiile de corupție prin intermediul politicului ce controlează și influențează instituțiile abilitate în depistarea și sancționarea actelor de corupție, iar restul persoanelor inculcate se eschivează de la răspundere prin coruperea angajaților organelor de drept sau de justiție care, din cauza nu doar a salarizării scăzute, dar și a integrității scăzute, sunt destul de vulnerabili. Un alt aspect, care dictează necesitatea implementării urgente a unui mecanism anticorupție complex ține de *lipsa unui control adecvat asupra funcționarilor din instituțiile sociale prestatoare de servicii*, precum sunt instituțiile medicale, de învățământ și de administrație publică locală, altele. Conform datelor sondajelor și datelor statistice cu privire la cauze penale de corupție pornite, instituțiile prestatoare de servicii sociale practic nu au un scut de protecție în fața corupției. Acțiunile implementate în baza *Strategiei Naționale Anticorupție* și reformele sistemice din ultimul deceniu nu au oferit un răspuns adecvat la problema corupției. Plățile neoficiale au persistat aproape mereu pe parcursul reformelor, companiilor de implementare a acțiunilor anticorupție, intensitatea și frecvența lor nefiind diminuată. Drept confirmare a celor spuse servesc și relatările experților intervievați.

Generalizând elementele descriptive ale unui mecanism anticorupție eficient în baza practicilor internaționale, ce ar fi oportun de dezvoltat în Republica Moldova, putem spune că acesta ar trebui să cuprindă instrumente funcționale, precum: *autoevaluarea instituțională; controlul acumulării averilor funcționarilor publici; monitorizarea instituțiilor publice de către societatea civilă; analiza criminologică în vederea stabilirii riscurilor coruptibile în sistemele sociale; testarea integrității funcționarilor publici; limitarea factorului uman în luarea deciziilor prin tehnologizarea serviciilor*

publice; verificarea modului de viață a funcționarilor; sporirea transparenței financiare a autorităților publice; măsurarea percepției fenomenului corupției sectorial; sporirea controlului asupra activității organelor de drept.

De rând cu mulți alți factori (sistemul judiciar, organizațiile internaționale, societatea civilă etc.) implicați în lupta cu corupția, ar trebui să se ia în vedere și efectul pe care îl are asupra acceptării acestui flagel *mentalitatea cetățenilor*. Limitarea fenomenului trebuie să pornească de la realizarea unor programe prin care să se încerce conștientizarea de către cetățeni a efectului direct sau indirect pe care corupția îl are asupra nivelului de viață al acestora, formarea toleranței „zero” față de corupție. În cele din urmă, putem spune că în prezent nu există un mecanism anticorupție compus din metode și tehnici de intervenție standarde, ce ar putea fi aplicate în orice societate. Practica mondială în combaterea corupției se bazează pe autodeterminarea celor mai bune metode și tehnici de combatere a corupției în dependență de societatea în care urmează a fi implementate și de modul de propagare a corupției în ea, într-o bună corelație cu voința politică.

Subcapitolul 3.3 ***Rolul societății civile și al mass-media în combaterea corupției*** reprezintă o analiză a importanței sectorului non-guvernamental în prevenirea corupției și-a modului de mediatizare a luptei cu corupția în societatea moldovenească. Într-o societate democratică societatea civilă este în stare, alături de mass-media independentă, să formeze o a patra putere în stat, abilitată în primul rând cu monitorizarea activității autorităților și funcționarilor publici în vederea diminuării fenomenului corupției. Rolul societății civile în lupta cu corupția constă în primul rând în participarea, alături de clasa politică, la formarea politicilor anticorupție în stat, iar în cel de al doilea – în participarea la monitorizarea funcționalității mecanismelor anticorupție. În opina reprezentanților societății civile, *„societatea civilă ar putea contribui la combaterea corupției prin monitorizarea acțiunilor statului”* [Q16]; *„monitorizarea procesului politic, elaborarea și implementarea instrumentelor de monitorizare, sensibilizarea cazurilor concrete de corupție, promovarea unor noi inițiative legislative”* [Q18]; *„consultarea opiniei publice cu privire la fenomenul corupției”*; *„analizarea alternativă a cazurilor de corupție, pentru înaintarea recomandărilor”* [Q19].

Cu toate acestea, în Republica Moldova, relațiile dintre autoritățile publice centrale și societatea civilă sunt în prezent încă la un nivel scăzut de dezvoltare: *„opinia societății civile contează prea puțin pentru organele abilitate cu instrumente de combatere a corupției. Cooperarea cu societatea civilă are loc mai degrabă în scop de marketing instituțional al acestor organe, decât în scopul atingerii unor rezultate concrete”* [Q20]; *„cooperare există, însă doar la nivel de comunicare”* [Q17]. Obstacolele create în monitorizarea instituțiilor statului generează neîncredere în aceste instituții. Totodată, societatea civilă, ONG-urile, trebuie să-și păstreze independența, să nu fie afiliate, după cum se întâmplă uneori, unor grupuri de interese sau partide politice. O altă problemă la capitolul colaborării societății civile cu autoritățile statului ține de lipsa unei strategii de scurtă durată ce ar

identifica principalele domenii, unde statul nu poate la moment interveni, iar societatea civilă ar putea să testeze aici, prin diverse proiecte de asistență, diferite instrumente axate direct pe prevenirea corupției, ca ulterior aceste practici să fie preluate de către autorități.

O sursă esențială în formarea opiniei publice privind fenomenul corupției aparține *mass-media*. În mod diferit, opinia oricui este influențată de problemele reflectate în presa scrisă, difuzate prin radio, televiziune, internet etc. În plan general, observăm în ultimii ani o creștere a interesului mass-media față de fenomenul corupției în țară. În paralel cu procesul de mediatizare pe larg a cazurilor de corupție, putem observa însă și un „război intern” al presei afiliate unor grupuri de interese sau politicieni, lipsa independenței în cadrul mass-media. Tendința mass-media monopolizată este de a abate atenția oamenilor de la evenimentele importante, ce se desfășoară în jurul lor, făcându-i să uite să tragă la răspundere persoanele, care, fiind puse să guverneze, au săvârșit fapte de corupție, au furat visteria țării etc.

Reflectarea fenomenului corupției în mass-media are un impact semnificativ asupra formării percepției sociale față de efectele fenomenului și acțiunile autorităților în diminuarea acestuia. Intenționând să elucideze această problemă, autorul tezei a realizat o **analiză de conținut** a informațiilor privind fenomenul corupției, transmise către public prin presa online. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de 673 de articole publicate pe paginile *web* ale revistelor săptămânale „Timpul”, „Ziarul de Gardă” și „Moldova Suverană” în perioada 2014-2015, care se refereau integral sau tangențial la fenomenul corupției și acțiunile anticorupție [7].

Rezultatele investigației permit să concluzionăm, că în linii mari, publicațiile online mediatizează mai mult constatări generale privind prezența fenomenului corupției și a cazurilor documentate de către organele de drept, amploarea corupției într-un domeniu sau altul, inacțiunile autorităților publice în diverse situații. De asemenea, putem spune că articolele prezentate în presă nu formează întotdeauna o percepție clară a problemei abordate. Unele articole tratează lejer subiectele legate de problemele corupției. În asemenea articole, jurnaliștii pledează frecvent pentru evidențierea componentei spectaculare și senzaționale în defavoarea dezvăluirii esenței distructive a fenomenului corupției și a măsurilor de prevenire și combatere. În dependență de cuvintele-cheie de căutare, s-a stabilit că termenul „corupție” este de patru ori mai des întâlnit în titlurile articolelor analizate decât termenul „anticorupție”. Analizarea reacției sociale la articolele din cele trei publicații a scos în evidență un nivel înalt de toleranță din partea cititorilor. În jur de două treimi din articolele analizate nu au fost comentate deloc de către public. Cel mai des comentate sunt articolele publicațiilor „Ziarul de Gardă” – 74% din totalul comentariilor și „Timpul” – 25%. Cel mai slab comentate sunt articolele publicației „Moldova Suverană” – 0,4% din totalul comentariilor. Domeniile cele mai vizate în articolele analizate cu tematica axată pe fenomenul corupției în Republica Moldova sunt justiția (32%), organele executive (29%) și organele legislative (27%). De fapt, majoritatea studiilor naționale

și internaționale au menționat în ultimii ani problema corupției din justiție ca una primordială ce afectează dezvoltarea statului și procesul de integrare europeană. În dependență de tematica și problemele reflectate în articolele analizate, se constată că cel mai des cazurile de corupție neinvestigate încă sunt descrise mai mult în organelor executive (43%), urmate de organele legislative (28%) și domeniul justiției (26%). Acțiunile de urmărire penală pe acte de corupție ale organelor responsabile, la fel sunt mai des mediatizate în domeniul justiției (28%), poliției (21%), organelor executive (19%), în domeniul afacerilor (14%) și întreprinderilor de stat (8%).

Publicul acceptă, cel mai mult articolele ce descriu acțiuni de contracarare a fenomenului corupției și are o poziție neutră sau negativă mai mult față de articolele ce conțin constatări generale privind prezența fenomenului corupției. De asemenea, este de menționat că *acțiunile de prevenire* al fenomenului corupției sunt cel mai puțin comentate, comparativ cu *acțiunile de contracarare*, fapt ce denotă că societatea nu are formată o percepție sau o încredere în acțiunile de prevenire a fenomenului corupției, care pe plan internațional sunt mai accentuate. Principiul, „*a preveni corupția este mai ușor decât a-i aresta pe toți cei corupți*” nu este perceput încă în mass-media locală la justa valoare.

Consolidarea societății civile și a mass-media independente prin facilitarea și acordarea unei atenții sporite din partea statului, prin colaborarea cu ele, poate contribui semnificativ la diminuarea riscurilor coruptibile în toate instituțiile publice din țară. Totodată, conținutul articolelor cu tematica corupției trebuie să reflecte cât mai complex realitatea obiectivă, să aibă ca efect sensibilizarea cititorilor asupra consecințelor corupției și formarea toleranței „0” față de acest fenomen, atrăgând în discuții cât mai mulți specialiști, cunoscători de probleme în domeniu.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Corupția este un fenomen social cu caracter destabilizator care complică substanțial modernizarea socială, economică și politică, oferind prioritate intereselor private în managementul proceselor complexe de reconstrucție a societății. Problema corupției rămâne a fi pentru Republica Moldova una dintre cele mai grave probleme. Conform Indicelui de Percepție a Corupției calculat de Transparency International, țara noastră a fost plasată în anul 2015 pe poziția 103 din 168 de state, cu un scor de 33 puncte pe o scară de la 0 la 100, unde „0” semnifică cel mai înalt nivel al percepției corupției, iar „100” – cel mai scăzut nivel al percepției corupției. Prin alți termeni, Republica Moldova este percepută din afară ca un stat destul de corupt comparativ cu statele Uniunii Europene, unde media indicatorului dat este în jurul a 65,5 puncte. Ineficiența vădită a măsurilor întreprinse de instituțiile specializate, a politicilor anticorupție impune necesitatea ca savanții din diferite domenii să-și centreze eforturile pe studierea naturii corupției ca fenomen social.

2. Pentru atingerea scopului și obiectivelor propuse în actuala lucrare, paralel cu studierea lucrărilor originale ale specialiștilor în materie din mai multe țări, analizarea rezultatelor investigațiilor realizate la nivel internațional și național de diverse instituții cu referire la evoluția fenomenului corupției, **de către**

autor au fost aplicate pe teren o serie de metode și tehnici sociologice de cercetare: *ancheta sociologică în bază de chestionar* realizată în rândul populației active, *interviurile* cu persoane din diferite domenii economice și sociale, inclusiv cu experții din domeniul combaterii corupției, *analiza documentară* a sentințelor judecătorești pronunțate în cazurile de corupție, *analiza statistică* a cazurilor de corupție examinate de organele de urmărire penală, *studii de caz* comparative ce prezintă echitatea în aplicarea pedepselor în cazurile de corupție, *analiză de conținut a informațiilor publicate online* privind fenomenul corupției.

3. Fenomenul corupției este studiat în prezent de o varietate de științe, precum: sociologia, dreptul, psihologia, antropologia, istoria, științele politice etc., integrând aspecte multidimensionale și oferind posibilitatea formării unei imagini mai depline în ceea ce privește natura și consecințele acestui fenomen. Din **perspectiva sociologică**, corupția reprezintă expresia unor activități imorale și ilicite, realizate de grupuri și organizații publice și private, dar și de indivizi cu funcții de conducere ori de cei care exercită puterea publică, pentru obținerea unor avantaje materiale, morale ori a unui statut social superior, recurgând la utilizarea șantajului, constrângerii, mituirii, cumpărării de influență, înșelăciunii, intimidării etc. Ca fenomen social, corupția nu este doar un tip special de acte criminale, dar, de asemenea, o parte din cultura populației, reflectând și starea de disfuncție a sistemului social.

4. În decursul istoriei, corupția a cunoscut în fiecare societate cele mai diverse forme de manifestare, în dependență de un șir de factori: instituțiile în care se produce, tipul de norme încălcate, modelele culturale, starea socială, gradul de prejudiciere etc. Principalele forme de corupție specifice pentru Republica Moldova, stabilite în baza cercetărilor realizate de autorul tezei, precum și menționate de legislația națională sunt: *oferirea sau luarea de bani și cadouri, favorizarea, cumătrismul, nepotismul, conflictul de interese, „ungerea roților”, darea și luarea de mită, coruperea pasivă și activă, traficul de influență, abuzul de serviciu, excesul de putere, neglijența în serviciu, îmbogățirea ilicită, încălcarea regulilor privind declararea veniturilor și a proprietății* etc.

5. În toate etapele istorice de organizare și evoluție a societății, corupția a prezentat un fenomen social complex, caracterizat prin cauze particulare și forme particulare de manifestare la nivelul sistemelor și structurilor în care apare. Cauzele generatoare de comportament corupt sunt înrădăcinate în contextele socioculturale persistente în timp, specifice pentru Republica Moldova la etapa actuală fiind: cauzele economice, instituționale, de ordin legal, politice, sociale și morale. Majoritatea experților intervievați din rândurile societății civile consideră că factorii determinanți ai corupției în Republica Moldova în ultimii zece ani nu s-au modificat, iar riscul cel mai mare este *„capturarea puterii de către grupurile de interese și îndepărtarea de valorile democratice”*.

6. Menținerea numărului scăzut de persoane condamnate pentru acte de corupție pune în evidență apariția unor sisteme de *„filtrare”* a responsabilității juridice, care au condus la paradoxul fenomenului *„corupție fără corupți și condamnați”*. Conform cercetărilor efectuate de autor, s-a constatat că

persoanele învinuite de acte de corupție pot să se eschiveze de la o pedeapsă tot prin intermediul unor acte de corupere a actorilor implicați în documentarea sau sancționarea faptei, aceasta din cauza imperfecțiunii sistemului judiciar. Analizarea cauzelor penale de corupție și conexe acestora judecate a demonstrat că instanțele de judecată nu iau în considerare criteriile generale de individualizare a pedepsei, fapt ce duce la sancționarea neadecvată, inechitabilă a persoanelor învinuite de comiterea actelor de corupție. Toate aceste fapte, vehiculate des de societatea civilă și de mass-media, **confirmă ipoteza înaintată de autor, potrivit căreia procesul actual de combatere și sancționare are un efect minim în diminuarea fenomenului corupției la nivel național**, demonstrând o dată în plus necesitatea reformării sistemului judiciar, în special a activității judecătorilor și procurorilor.

7. Practicarea corupției oferă beneficii imediate celor corupți și periclitează pe termen lung bunăstarea populației, subminând încrederea societății în autoritățile publice și eficiența funcționării instituțiilor democratice a unui stat de drept. Prin cercetarea „*Fenomenul corupției în Moldova*”, realizată de autor, s-a stabilit că jumătate din respondenți au avut de suferit personal de pe urma practicilor corupte, fiind prejudiciați material în ultimii doi ani, în medie per persoană cu cca 3760 lei. Desigur, toate aceste prejudicii vor influența bunăstarea cetățenilor, **confirmând parțial și ipoteza precum că *cu cât este mai mare nivelul corupției într-un stat cu atât mai sărac el devine în timp***.

8. Rezultatele cercetării atestă, de asemenea, că amploarea fenomenului corupției în organele de drept și de control nu diferă esențial de amploarea acestuia în domeniile sănătății și învățământului luate împreună. Din sumele totale neoficiale indicate de respondenți, 47% (506 400 lei) au fost direcționate către instituțiile medicale și de învățământ, iar către organele de drept și control ale statului (precum: Poliția, Procuratura, Vama, Judecători) au fost direcționate sume neoficiale în total de cca 473 970 lei, ceea ce constituie 44% din suma totală a plăților neoficiale menționate.

9. Respondenții (65%) nu sunt mulțumiți sau sunt total nemulțumiți de rezultatele reformelor efectuate în instituțiile abilitate cu lupta împotriva corupției. Majoritatea respondenților (74%) nu au observat în ultimii ani o schimbare esențială spre bine în prevenirea fenomenului corupției, fapt ce denotă un impact minim al politicilor anticorupție la nivel local și **confirmă ipoteza autorului, potrivit căreia politicile anticorupție realizate de stat nu sunt resimțite de populație la nivel local**.

10. Întregul studiu realizat demonstrează că în Republica Moldova este nevoie de a fi implementat un mecanism de prevenire și stopare a fenomenului corupției de la etapele incipiente. Pentru realizarea acestui obiectiv primordial, se impune ca necesară implementarea unor politici noi de prevenire și combatere a fenomenului corupției, prin prisma **fortificării integrității instituționale** atât la nivel central, cât și local. Concomitent se simte necesitatea de-a fi dezvoltate în continuare asemenea instrumente anticorupție, precum: *măsurarea percepției fenomenului corupției sectorial, evaluarea riscurilor, controlul acumulării averilor, monitorizarea activă din partea societății civile și a mass-media, analiza criminologică*. Este inevitabilă și implementarea noilor tehnici de prevenire a fenomenului

corupției, printre care se regăsesc: *verificarea integrității funcționarilor, limitarea factorului uman prin tehnologizarea serviciilor publice, monitorizarea modului de viață al funcționarilor, transparența financiară a autorităților, eficientizarea controlului asupra activității organelor de drept*. Cele menționate **confirmă ipoteza înaintată, precum că implementarea noilor instrumente de luptă cu corupția va contribui la dezrădăcinarea acestui flagel din societatea moldovenească.**

11. Un rol important în diminuarea fenomenului corupției aparține societății civile, mass-media, prin dezvăluirea naturii antisociale a actelor de corupție, impactului disfuncțional asupra întregului sistem statal, precum și promovarea măsurilor, practicilor eficiente de combatere, de educare a populației în spiritul toleranței „0” față de corupție etc.

În scopul diminuării corupției în Republica Moldova, ținând cont de rezultatele investigației realizate, **se recomandă**, să fie implementate următoarele măsuri:

1. Asigurarea integrității instituționale și individuale. Cu toate că Republica Moldova dispune de partea legislativă ce ține de evaluarea riscurilor instituționale, implementarea acesteia necesită o monitorizare mai minuțioasă din partea statului și a societății civile. De asemenea, *asigurarea integrității individuale*, prin implementarea legii cu privire la integritate și aplicarea testelor de integritate, practicate pe larg de organele de control în SUA, Canada, Slovenia, ar putea favoriza integritatea individuală a funcționarului public și din Republica Moldova.

2. Aplicarea unei strategii naționale noi de diminuare a fenomenului corupției printr-o abordare de tip integrat, axată pe problematicile fiecărui subsistem social și regiuni administrative. Asigurarea unui proces sigur de diminuare a fenomenului corupției în țară poate fie realizată prin intermediul unor asemenea mecanisme, stabilite în teză de către autor, precum: măsurarea percepției fenomenului corupției sectorial; autoevaluarea instituțiilor publice; controlul acumulării averilor funcționarilor publici; monitorizarea instituțiilor publice de către societatea civilă; analiza criminologică în vederea stabilirii riscurilor coruptibile în subsistemele sociale; testarea integrității funcționarilor publici; limitarea factorului uman prin tehnologizarea serviciilor publice; verificarea modului de viață al funcționarilor publici și a persoanelor apropiate; transparența financiară deplină a autorităților publice; sporirea controlului asupra activității organelor de drept și justiție.

3. Sporirea controlului și transparenței în gestionarea resurselor financiare și a proprietăților publice, prin: stabilirea capacității legale a mecanismelor de participare publică la elaborarea bugetelor locale; modificarea legislației privind finanțele publice locale, pentru a reglementa fluxul financiar din unele venituri ale bugetului de stat pentru echilibrarea bugetelor locale, direct către localități, prin eliminarea consiliilor raionale ca verigi intermediare; publicarea cheltuielilor bugetare locale; modificarea legislației în vigoare privind parteneriatul public-privat, pentru a asigura competiția egală și transparența selecției de oferte.

4. Asigurarea unui cadru normativ care să reglementeze procedurile de sancționare a tuturor formelor de corupție, precum ar fi: pedepsirea penală a situațiilor de conflict de interese și lărgirea segmentului de funcționari ce cad sub incidența legii (după practica României); implementarea normelor juridice privind sancționarea actelor de fraudare a resurselor provenite din asistența externă, după experiența statelor europene; aplicarea confiscării lărgite asupra bunurilor și averii dobândite ilegal, pentru asigurarea restituirii prejudiciului cauzat; remunerarea, din valoarea bunurilor confiscate, a persoanelor ce denunță acte de corupție reale, sancționate definitiv de către instanța de judecată; asigurarea deplină a CNA cu instrumente procesual-penale.

5. Sporirea calității serviciilor publice, prin: introducerea standardelor de calitate pentru servicii și utilități publice, pentru a permite monitorizarea și evaluarea modului de prestare a acestora; simplificarea procedurilor de emitere a actelor administrative, limitarea factorului uman (birocrației) în relațiile publice dintre societate și funcționarul public; implementarea pe larg a serviciilor electronice, de comandare-eliberare a actelor publice.

6. Dezvoltarea integrității și demnității publice: aplicarea codurilor de etică pentru demnitarii de stat și funcționarii publici, evaluarea funcționarilor publici de către comisii independente, asigurarea transparenței condițiilor de concurs pentru ocuparea posturilor de funcționar public; sporirea remunerării salariale a funcționarilor publici, în paralel cu aplicarea testării integrității și verificării modului de viață.

7. Reformarea și sporirea eficacității justiției prin: perfecționarea sistemului de repartizare aleatorie a cazurilor penale și civile, ce ar asigura o repartizare transparentă a cazurilor spre examinare către judecători; prevenirea conflictelor de interese dintre judecători și unele părți implicate în proces; supravegherea modului în care se examinează dosarele în instanțe (durata, numărul de ședințe etc.); asigurarea judecătorilor cu un nivel convenit de salarizare și condiții adecvate de muncă; anularea imunității și atragerii la răspundere a judecătorilor în cazurile de corupție și aplicarea testelor de integritate. În scopul consolidării puterii judecătorești, asigurării independenței și imparțialității judecătorilor și instanței, precum și a eficienței activității organului de autoadministrare judecătorească, necesită a fi adoptat un nou mecanism mai larg de formare a Consiliului Superior al Magistraturii. La fel, se impune ca necesară formarea instanțelor judecătorești specializate pe cazurile de corupție, după modelul altor state.

8. Sporirea și diversificarea activităților de sensibilizare pentru formarea unei culturi de toleranță zero față de corupție, inclusiv prin introducerea în programele de studii a cursurilor ce vor elucida consecințele negative ale corupției și modalitățile de acționare în situațiile cu caracter coruptibil.

9. Cercetarea sistematică a percepției publice privind fenomenul corupției, utilizând Indicele Național de Percepție a Corupției elaborat prin metodologia sociologică propusă de mai mulți autori autohtoni, inclusiv de disertant (1.3), și care reprezintă o abordare a corupției din interiorul societății

noastre. Aceasta va permite o estimare mai aproape de realitate a nivelului corupției din diferite domenii, precum și la nivel de țară.

10. Sporirea rolului societății civile și al mass-media în procesul de prevenire a fenomenului corupției, prin: asigurarea unui climat de colaborare permanentă cu societatea civilă în realizarea acțiunilor anticorupție; elaborarea unui sistem independent de monitorizare și evaluare a corupției, inclusiv de implementare a strategiei naționale anticorupție; investigarea complexă de către autorități a cazurilor posibile de corupție sesizate de societatea civilă și mass-media și publicarea detaliată a rezultatelor stabilite. De asemenea, este de menționat necesitatea asigurării independenței mass-media.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Abraham P. Corupția. Cauze, mecanisme, efecte, soluții. București: Detectiv, 2005. 851 p. ISBN 973-87235-6-6
2. Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. Adoptată la Conferința de la Merida de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 58/4 pe data de 31 octombrie 2003. http://europa.eu/legislation_summaries/fight_against_fraud/fight_against_corruption/l33300_ro.htm (vizitat 22.04.2011)
3. Cușnir V. Corupția: reglementări de drept; activități de prevenire și combatere. Partea I: Monografie. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 1999. 155p. ISBN 9975-9549-8-7
4. Dobrinoiu V. Corupția: În dreptul penal român. București: Atlas Lex, 1995. 335 p. ISBN 973-96852-6-9
5. Gațcan I. Amploarea și consecințele fenomenului corupției în Republica Moldova. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). – nr.4 (LV). – Chișinău: AMSP, 2011, p.112-119. ISSN 1812-2566
6. Gațcan I. Prevenirea fenomenului corupției în Republica Moldova prin asigurarea integrității publice. În: Fin-Consultant, nr.11, Chișinău: 2011, p. 72-77. ISSN 1857-0216
7. Gațcan I., Bulgaru O. Fenomenul corupției în presa on-line: aspecte metodologice de cercetare. În: „Integrare prin cercetare și renovare”. Conferința științifică națională cu participare internațională, 10-11 noiembrie 2015. Chișinău: CEP USM, 2015, p.213-216. ISBN 978-9975-71-704-5
8. Johnston M. Corupția și formele sale. Bogăție, putere și democrație /Traducere de Silvia Chirilă. Iași: Polirom, 2007. 336 p. ISBN 9789734604463
9. Lanescu Ș. Corupția ca fenomen social. În: Revista Română de Sociologie, Anul XI, Nr.5-6, 2001, p.619, ISSN 1224-92-62
10. Studiu privind indicele supremației legii, 2014. <http://www.worldjusticeproject.org/rule-of-law-index> (vizitat 22.01.2014).
11. Monitorizarea politicilor anticorupție în Republica Moldova. Transparency International – Moldova. Chișinău: Bons Offices. 2009. 176 p. ISBN 978-9975-80-286-4
12. Raport al comisiei NORAD (Norwegian Agency for Development Cooperation), 2000. <http://www.norad.no/en/front/toolspublications/> (vizitat 19.11.2015)
13. Raport de activitate al Centrului Național Anticorupție, 2014-2015. http://cna.md/sites/default/files/statdata/raport_de_activitate_2014-2015_11_luni.pdf (vizitat 10.02.2016)
14. Raport de cercetare. Indicele Percepției Corupției. <http://www.transparency.org/research/cpi/> (vizitat 09.02.2016)
15. Raport de cercetare. Barometrul Opiniei Publice din noiembrie 2015. Institutul de Politici Publice. http://ipp.md/public/files/Barometru/Brosura_BOP_11.2015_prima_parte_final.pdf (vizitat 28.12.2015)
16. Rose-Ackerman S. Corruption and Government: Causes, Consequences and Reform. Cambridge: University Press, 1999. 285 p. ISBN 9780521659123
17. Țărnă C. Studiu privind dosarele de corupție. CNA, 2013. http://cna.md/sites/default/files/sna_activitati/prezentarea_studiului_privind_dosarele_de_coruptie_31.10.2013.pdf (vizitat 03.01.2015)
18. Андрианов В.Д. Бюрократия, коррупция и эффективность государственного управления: история и современность. Wolters Kluwer Russia, 2011. 271 p. ISBN 9785466007060

LISTA DE PUBLICAȚII LA TEMA TEZEI

1. Gațcan I. Percepția fenomenului corupției și politici anticorupție în Republica Moldova. În: Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale”, nr. 3 (33). Chișinău: 2010, p.5-13. ISSN 1857-2081 (0,8 c.a.)
2. Gațcan I. Amploarea și consecințele fenomenului corupției în Republica Moldova. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). – nr.4 (LV). – Chișinău: AMSP, 2011, p.112-119. ISSN 1812-2566 (0,7 c.a.)
3. Gațcan I., Bulgaru M. Metodologii de măsurare a fenomenului corupției. În: Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale”, nr. 3 (43). Chișinău: 2011, p. 80-83. ISSN 1857-2081 (0,45 c.a.)
4. Gațcan I. Integritatea publică ca instrument de prevenire a fenomenului corupției în Republica Moldova. În: Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale”, nr. 3 (43). Chișinău: 2011, p. 84-86. ISSN 1857-2081 (0,55 c.a.)
5. Gațcan I. Prevenirea fenomenului corupției în Republica Moldova prin asigurarea integrității publice. În: Fin-Consultant, nr.11, Chișinău: 2011, p. 72-77. ISSN 1857-0216 (0,6 c.a.)
6. Gațcan I., Bulgaru M. Prevenirea și combaterea corupției în Republica Moldova: realizări și probleme. În: „Cercetare și inovare – perspective de evoluție și integrare europeană”. Materialele conferinței științifice. Chișinău: CEP USM, 2009, p.263-265. ISBN 978-9975-70-865-4 (0,2 c.a.)
7. Gațcan I., Bulgaru M. Aspecte definiției și consecințe ale fenomenului corupției în Republica Moldova. În: „Dezvoltarea cercetării științifice, promovarea și cultivarea creativității și a inovării în procesul instruirii academice”. Materialele conferinței științifice. Chișinău: CEP USM, 2010, p.149-150. ISBN 978-9975-71-020-6 (0,3 c.a.)
8. Gațcan I. Realizări și perspective în diminuarea fenomenului corupției în Republica Moldova. În: „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”. Materialele conferinței științifice cu participare internațională. Chișinău: CEP USM, 2011. p.251-254. ISBN: 978-9975-71-151-7 (0,4 c.a.)
9. Gațcan I., Bulgaru O. Globalizarea și fenomenul corupției în Republica Moldova. În: „Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare”. Materialele conferinței științifice. Chișinău: CEP USM, 2012, p.172-175. ISBN 978-9975-71-268-2 (0,3 c.a.)
10. Gațcan I., Bulgaru O. Fenomenul corupției în contextul globalizării. În: „Sociologia: interferențe naționale și internaționale”. Materialele conferinței științifice cu participare internațională, 14-15.11.2012. Chișinău: CEP USM, 2012, p.59-64. ISBN 978-9975-71-311-5 (0,3 c.a.)
11. Gațcan I. Mecanisme europene anticorupție. În: „Integrare prin cercetare și renovare”. Conferința științifică „Integrare prin cercetare și renovare”, 25-26 septembrie 2013. Rezumate ale comunicărilor. Științe sociale. Chișinău: CEP USM, 2013, p.172-174. ISBN 978-9975-71-415-0 (0,3 c.a.)
12. Gațcan I. Măsuri și perspective de perfecționare a mecanismelor anticorupție. În: „Sociologia și asistența socială: interferențe și perspective de dezvoltare”. Materialele conferinței științifice internaționale, 15 mai 2014. Chișinău: CEP USM, 2014, p.156-162. ISBN 978-9975-71-514-0 (0,3 c.a.)
13. Gațcan I., Bulgaru O. Fenomenul corupției în presa on-line: aspecte metodologice de cercetare. În: „Integrare prin cercetare și renovare”. Conferința științifică națională cu participare internațională, 10-11 noiembrie 2015. Chișinău: CEP USM, 2015, p.213-216. ISBN 978-9975-71-704-5 (0,3 c.a.)

ADNOTARE

Gațcan Iurie „Corupția ca fenomen social: particularități ale manifestării în Republica Moldova”. Teză de doctor în sociologie la specialitatea 541.02 – Structură socială, instituții și procese sociale. Chișinău, 2015.

Structura tezei: lucrarea cuprinde: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, 150 pagini text de bază, bibliografie cu 231 titluri, 9 anexe, 14 figuri și 12 tabele. Rezultatele investigațiilor realizate de autor sunt reflectate în 13 lucrări științifice, cu un volum total de 5,9 c.a.

Cuvinte-cheie: corupție, factori generatori ai corupției, forme de corupție, consecințe ale corupției pe plan social, percepție publică, indicii de percepție a corupției, legislație anticorupție, politici anticorupție, mecanisme anticorupție, integritate, transparență, societate civilă, mass-media.

Domeniul de studiu: sociologie.

Scopul cercetării constă în analiza trăsăturilor definitorii ale corupției ca fenomen social cu caracter sistemic disfuncțional/destabilizator, prezent în societatea în tranziție și în dezvoltarea formelor specifice de manifestare a acestui fenomen în Republica Moldova.

Obiectivele cercetării: delimitarea tipurilor și formelor de manifestare a corupției; analiza factorilor ce generează fenomenul corupției; cercetarea și stabilirea metodologiilor sociologice eficiente de măsurare a fenomenului corupției; analiza impactului social al corupției; evaluarea eficienței acțiunilor anticorupție la nivel local; identificarea bunelor practici internaționale de prevenire și diminuare a corupției; stabilirea mecanismelor anticorupție eficiente la nivel instituțional și individual.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă în analiza multiaspectuală din perspectiva sociologiei, precum și din cea juridică, a controlului social al fenomenului corupției în contextul transformărilor socioeconomice pe plan național și internațional. Elementul de noutate al tezei este prezentat de: analiza tipurilor de corupție și a formelor de manifestare, a factorilor generatori și tendințelor evoluției fenomenului corupției în Republica Moldova în perioada de tranziție prin utilizarea metodelor calitative și cantitative; stabilirea metodologiilor de cercetare și a mecanismelor de prevenire a fenomenului corupției în baza experiențelor internaționale; determinarea impedimentelor legislative în baza opiniei experților în domeniu și calcularea unor indicatori cantitativi privind prejudiciul provocat de fenomenul corupției în Republica Moldova; analiza calitativă a eficienței politicilor anticorupție.

Problema științifică soluționată constă în determinarea metodologiilor eficiente de cercetare a fenomenului corupției și a mecanismelor, instrumentelor de prevenire, precum și de evaluare a impactului politicilor anticorupție în Republica Moldova. Implementarea metodologiilor de cercetare stabilite va contribui la eficientizarea acțiunilor de diminuare a fenomenului corupției.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în conturarea unui cadru teoretic-explicativ și metodologic de cercetare a specificului manifestării fenomenului corupției în Republica Moldova; a mecanismelor de evaluare și prevenire a corupției; a impactului politicilor anticorupție.

Valoarea aplicativă a lucrării își găsește exprimare în elaborarea metodologiilor de cercetare a fenomenului corupției și în determinarea impactului politicilor anticorupție la nivel sistemic și administrativ teritorial în vederea dezvoltării și implementării unor mecanisme eficiente de prevenire a fenomenului corupției.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele studiului au fost reflectate de autor în 13 articole publicate în diverse reviste, culegeri de articole. Tezele abordate în disertație au fost prezentate în cadrul a 11 conferințe naționale și internaționale. O parte a materialelor au fost aplicate în activitățile specifice de prevenire a fenomenului corupției, inclusiv de cercetare, din cadrul Centrului Național Anticorupție, în activitatea de sensibilizare a tinerilor (din cadrul școlilor de vară) privind pericolul fenomenului corupției. Rezultatele investigațiilor pot fi utilizate la implementarea unor mecanisme anticorupție; la elaborarea măsurilor de prevenire și combatere a corupției în Republica Moldova, precum și al unui curs special privind acest fenomen, care ar putea fi inclus în curricula universitară.

ANNOTATION

Gațcan Iurie „Corruption as a social phenomenon: the specific manifestation in the Republic of Moldova”. The doctor’s degree thesis in sociology on the specialty 541.02 – Social structure, social processes and institutes. Chisinau, 2015.

Structure of thesis: the thesis includes an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 150 pages of body text, bibliography of 231 titles, 9 annexes, 14 figures and 12 tables. The results of the study performed by the author are reflected in 13 scientific publications with a total volume of 5,9 c.a.

Keywords: corruption, corruption generating factors, forms of corruption, social consequences of corruption, public perception, the index of perception of corruption, anti-corruption law, anticorruption policy, anticorruption mechanisms, integrity, transparency, civil society, media.

Domain of study: sociology.

The aim of the study is to analyze the defining features of corruption as a social phenomenon with a systemic dysfunctional/ destabilizing nature, present in a society in transition and the disclosure of the specific forms of manifestation of this phenomenon in the Republic of Moldova.

Objectives of the study: determination of types and forms of corruption manifestation; analysis of the factors that generate corruption phenomenon, study new efficient methodologies of measuring corruption; analysis of the social impact of corruption; efficiency of anticorruption actions at local level; identification of the best international practices to prevent and curb corruption; establishment of effective anticorruption mechanisms at institutional and individual level.

Scientific novelty of the work consists in multidimensional analysis from a sociological and legal perspective of social control of corruption phenomenon in the context of socio-economic changes taking place nationally and internationally. The novelty of the thesis consists in analyzing the types and forms of manifestation, generating factors and tendencies of the corruption phenomenon in the Republic of Moldova during the transition period by using qualitative and quantitative methods; establishing the research methodologies and mechanisms to prevent corruption, based on international experiences; determination of legislation impediments based on field experts opinions and calculation of quantitative indicators of the damage caused by corruption in the Republic of Moldova; qualitative analysis of the effectiveness of anticorruption policies.

The scientific problem solved in this thesis consists in the determination of the effective research methodologies and mechanism of corruption phenomenon, instruments of prevention and evaluation of the impact of anticorruption policies in the Republic of Moldova. The implementation of research methodologies established here will help to take more efficient actions to reduce corruption.

The theoretical significance of this thesis is to outline the explanative-theoretical and methodological framework of the research of the specific manifestation of corruption in the Republic of Moldova; of evaluation and prevention mechanisms of corruption; the impact of anti-corruption policies.

The applied value of this work consists in the elaboration of methodologies of studying the phenomenon of corruption and the impact of anti-corruption policies at system level, including administrative-territorial level, in order to implement and develop efficient prevention mechanisms of corruption phenomenon.

Implementation of scientific results. The results of this study have been reflected by the author in 13 articles published in various editions and collections of articles. The problems raised in the thesis have been presented at 11 national and international conferences. A part of the materials has been applied in specific corruption prevention activities, including research activities in the National Anticorruption Center, as well as for raising the awareness of younger generation regarding the phenomenon of corruption at summer schools. The results of the study may be used for the implementation of anticorruption mechanisms and for the elaboration of a special course on the phenomenon of corruption in the Republic of Moldova.

АННОТАЦИЯ

Гацкан Юрие „Коррупция как социальное явление: особенности проявления в Республике Молдова”. Докторская диссертация в области социологии по специальности 541.02 – Социальная структура, социальные процессы и институты. Кишинёв, 2015.

Структура диссертации: работа содержит введение, три главы, общие выводы и рекомендации, 150 страниц основного текста, библиографию из 231 источников, 9 приложений, 14 графиков и 12 таблиц. Результаты исследований, проведённых автором, представлены в 13 научных работах общим объемом около 5,9 изд.л.

Ключевые слова: коррупция, факторы провоцирующие коррупцию, формы коррупции, социальные последствия коррупции, общественное восприятие, индекс восприятия коррупции, антикоррупционное законодательство, политика по борьбе с коррупцией, антикоррупционный механизм, целостность, прозрачность, гражданское общество, средства массовой информации.

Область исследования: социология.

Основной целью исследования является анализ характеристик определяющих коррупцию как социальное явление, носящее дисфункциональный/дестабилизирующий системный характер, существующее в обществе переходного периода, и раскрытие специфических форм проявления данного феномена в Республике Молдова.

Задачи исследования: определение видов и форм проявления коррупции; анализ факторов, предопределяющих феномен коррупции; исследование и определение эффективных социологических методологий для измерения коррупционного феномена; анализ социальных последствий коррупции; определение эффективности антикоррупционных мероприятий на местном уровне; выявление лучших международных практик по предупреждению и снижению коррупции; создание эффективных механизмов по борьбе с коррупцией на институциональном и индивидуальном уровне.

Научная новизна и оригинальность работы заключается во всестороннем анализе с социологической, с правовой точки зрения и социального контроля коррупции в контексте социально-экономических изменений происходящих на национальном и международном уровне. Новизна диссертации состоит в анализе видов и форм проявления коррупции, причин вызывающих коррупционное явление в Республике Молдова в переходном периоде и тенденций его развития, применяя качественные и количественные методы; в установлении научно-исследовательских методологий и механизмов по предупреждению коррупции опираясь на международный опыт; в выявлении существующих недоработок в законодательстве, основываясь на мнение экспертов в данной области и на расчете количественных показателей уровня нанесенного ущерба коррупцией в Молдове; в качественном анализе эффективности антикоррупционной политики.

Важная научная проблема решённая в данной работе состоит в установлении эффективных методологий и механизмов исследования коррупционного явления, а также средств его предупреждения и в определении эффективности политики по борьбе с коррупцией проводимой в Республике Молдова. Внедрение разработанных автором исследовательских методологий будет способствовать улучшению деятельности по выявлению и снижению коррупции.

Теоретическая значимость данной работы состоит в определении теоретически-разъяснительной и методологической основ исследования специфики проявления коррупции в Республике Молдова; механизмов выявления и предотвращения коррупции, а также эффективности проводимой политики по борьбе с коррупцией.

Практическая значимость работы находит выражение в разработанной автором методологии исследования явления коррупции и воздействия антикоррупционных политик на системном и административно-территориальном уровнях в целях внедрения и развития эффективных механизмов предотвращения коррупционного явления.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования были представлены автором в 13 статьях, опубликованных в различных журналах и сборниках. Субъекты рассмотренные в диссертации были представлены на 11 национальных и международных конференциях. Часть материалов была использована Национальным Центром по Борьбе с Коррупцией при проведении специальных мероприятий по предотвращению коррупции, а также в исследовательских целях. Результаты исследований могут быть использованы при разработке специального курса о коррупции для студентов.

GATCAN IURIE

**CORUPȚIA CA FENOMEN SOCIAL ȘI MECANISME
ANTICORUPȚIE**

(Cazul Republicii Moldova)

541.02 – STRUCTURĂ SOCIALĂ, INSTITUȚII ȘI PROCESE SOCIALE

Autoreferatul tezei de doctor în sociologie

Aprobat spre tipar: **31.03.2016**
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,3

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 50 ex.
Comanda nr. 39/16

Tiparul: CEP USM
MD-2009 Chișinău, str. A. Mateevici 60